וועטער:
קלאר און קיל

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

The Israelite Daily Press

זון אויפגאנג — 7.21
זון אונטערגאנג — 5.2

מער פארשפרייט
אין די אידישע היימען פון מערב קאנאדע
ווי אלע אנדערע אידישע און ענגלישע
צייטונגען צוזאמען

Vol. 21, No. 249. Thur. Nov. 5, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. רעדאקציע יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. דאנערשטאג כה' חשון, תרצ"ב.

THE NEW-YORK PUBLIC LIBRARY
NOV 11

שלאכטן צווישן כינעזער און יאפאנעזער. טרופן צעפלאקערן זיך

בריאן זאגט כינע האט דערפילט אלע פאר־דערונגען און יאפאן מוז זיך צוריקציען, אבער יאפאן רירט זיך ניט פון ארט

טאקיא, נאוו. 5.— שלאכטן צווישן כינעזער און יאפאנעזער טרופן און מאנדזשורע. האבן זיך צעפלאקערט נעכטן. עס ווערט אפיציעל באריכטעט, אז די יאפאנעזער האבן באראלגרען 15 סאלדאטן אין די שלאכטן. אבער בעת דער באריכט איז אפגעגעבן געווארן, זיינען נאך די שלאכטן אנגעגאנגען. דער שלאכט פראנט נעפינט זיך ניט ווייט פון ציציהאר, א וויכטיקער איינגבאן צענטער אויף דער מזרח־כינעזישער אייזנבאן, שוין אין מזרח־מנדזשוריע. דער שלאכט פארעפנטלאכט מיט דער אידישער אגענטור אין לאנד. אלפרעד סצע, כינעזישער פארטרעטער, האט אין א נאטיץ צו דער פעלקער ליגע - דערקלערט, אז יאפאן אנשטאט צו עוואקויירן מאנדזשוריע, דריינגט אריין אלץ טיפער אין לאנד.

טאקיא, נאוו. 5.— אין א נאטע וואס יאפאן גרייט צו אין ענטפער אויף בריאנס פארזיצער פונם ראט פון פעלקער ליגע, וועט יעפאנדערט ווערן דערקלערט, אז כינע האט אויס געפילט אלע שריט באדינונגען גע־שטעלט צו איר, און יאפאן וועט דער־פאר אויפגעפאדערט צו דערפילן איר צוואג צו דער ליגע און צוריקציען איר־דע טרופן פון מאנדזשוריע, אין די כינעזישע און יאפאנעזער טרופן אין מאנדזשוריע האבן זיך צעפלאקערט נעכטן. עס ווערט אפיציעל באריכט־טעט, אז די יאפאנעזער האבן באראלגרען 15 סאלדאטן אין די שלאכטן. אבער בעת דער באריכט איז אפגעגע־בען געווארן, זיינען נאך די שלאכטן אנגעגאנגען. דער שלאכט פראנט נע־פינט זיך ניט ווייט פון ציציהאר, א וויכטיקער איינגבאן צענטער אויף דער מזרח־כינעזישער אייזנבאן, שוין אין דער ספערע פון דעם סאוועטישן איינפלוס. ארום א ברייט איבערן גאנ־טייך, און ציט זיך אויף 8 מייל.

זשענעווע, נאוו. 5.— אין א נאטע וואס יאפאן גרייט צו אין ענטפער אויף בריאנס פארזיצער פונם ראט פון פעלקער ליגע, וועט יעפאנדערט ווערן דערקלערט, אז כינע האט אויס געפילט אלע שריט באדינונגען גע־שטעלט צו איר, און יאפאן וועט דער־פאר אויפגעפאדערט צו דערפילן איר צוואג צו דער ליגע און צוריקציען איר־דע טרופן פון מאנדזשוריע. אין די גרעניצן פון איר אייזנבאן אזוי שגיע, ווי די זיכערקייט דערלויבט עס.

אין דער נאטע צו יאפאן פארטרעט־טער ביי דער ליגע, ענקרישיטשי יאשי־זאווא, דערקלערט, אז דער יאפאן פון דער פעלקער ליגע האט גע־שטופט מיט 13 צו 1 פאר דער יאר פאבעזישער עוואקואציע פון מאנדזשור־ריע, און דער באשלוס אין נאך אין פר־לער מאראלישער קראפט.

דת. אלפרעד סצע, כינעזישער פאר־טרעטער, האט אין א נאטע צו דער פעלקער ליגע - דערקלערט, אז יאפאן אנשטאט צו עוואקויירן מאנדזשוריע, דריינגט אריין אלץ טיפער אין לאנד.

טאקיא, נאוו. 5.— אין א נאטע וואס יאפאן גרייט צו אין ענטפער אויף בריאנס פארזיצער פונם ראט פון פעלקער ליגע, וועט געפאדערט ווע־רען אז כינע זאל פריער פון אלץ אנער־קענען דעם אפמאך צווישן יאפאן און כינע געשלאסן אין 1925, איידער ווייט־דערדיקע פארהאנדלונגען ווערן אנגע־פירט.

פאליציסט פון ר. ק. מ. פ. איז זיכן יאָר צייט געווען אקטיזער מיטגליד פון קאָם. פארטיי

ביז 1928 האט קיינער ניט חושד געווען, אז ער איז א פאליציי שפיאן

איז געווען יאהן לאנג סעקרעטאר פון דעם רעדזשיינער ברענטפט פון דער פארטיי. און איצט איז ער אן עדות קעגן אנגעקלאגטע קאמוניסטישע פירער אין טאראנ־טא. — זאגט אז קאמוניסטן האבן באטראכט אויסזיכטן פון קאנאדעס אפשפאלטונג פון דער אומפעריע

טאראנטא, אנט., נאוו. 5.— פאר־דזשענט פון דער פארטיי אין דער דזשעינע־ראנטא האט נעכטן אריינגעבראכט אין אינפארמאציע געפראגן ביי הינער קאר־מוניסטן, איז עסעלוויין געווען דער סעקרעטאר פון דער הינער פארטיי־ניסטישער פאקטיי ווי א שפיאן פאר דער פאליציי, איז פון דייטשקאנאדער אפיטאם.

זייענדיק א מיטגליד אין דער פארר־טיי פון דערדזשיינע האט ער דארטן שווער געארבעט און איז געווען פאר־רעכנט פאר איינעם פון די רויטסטע פון די רויטע. ער איז אויסגעפאלן צו קאנוענשאפט און איז צוגעלאזט גע־ווארן צו אלע אינערלאכע באראטונגען.

זיינע באריכטן פלעגן ער שטייגער־הייט איבערשיקן צו דער מאונטעד פאָ־ליס אין דערדזשיינע. אונטער זיין נאָ־מען וו. עסעלוויין, האט ער געראט א סך פריינט צווישן די קאמוניסטן, און קיינער האט ניט חושד געווען, אז אט דער עקסטרעמיסט, דער סעקרעטאר פון דעם דערדזשיינער בראנטש פון דער פארטיי, איז עטוואס אנדערש ווי א גוטער קאמוניסט.

אין 1928 האט ער אבער באטערקט אז מען האט דערשטעמפט אין דער פאר־טיי וועגן זיין אמת'ער אנגעקערטקייט. מיט מאכנדיק קיין שהיות, האט ער זיך דאן גלייך צוריקגעזוינן פון דער פארטיי, וואו ער האט מער ניט גע־האנט זיין נוצלאך פאר דער פאליציי.

טאראנטא, אנט., נאוו. 5.— לויט די אינפארמאציעס געפראגן ביי הינע קאר־מוניסטן, איז עסעלוויין געווען דער סעקרעטאר פון דער הינער פארטיי־ניסטישער פאקטיי ווי א שפיאן פאר דער פאליציי, איז פון דייטשקאנאדער אפיטאם.

זייענדיק א מיטגליד אין דער פארר־טיי פון דערדזשיינע האט ער דארטן שווער געארבעט און איז געווען פאר־רעכנט פאר איינעם פון די רויטסטע פון די רויטע. ער איז אויסגעפאלן צו קאנוענשאפט און איז צוגעלאזט גע־ווארן צו אלע אינערלאכע באראטונגען.

זיינע באריכטן פלעגן ער שטייגער־הייט איבערשיקן צו דער מאונטעד פאָ־ליס אין דערדזשיינע. אונטער זיין נאָ־מען וו. עסעלוויין, האט ער געראט א סך פריינט צווישן די קאמוניסטן, און קיינער האט ניט חושד געווען, אז אט דער עקסטרעמיסט, דער סעקרעטאר פון דעם דערדזשיינער בראנטש פון דער פארטיי, איז עטוואס אנדערש ווי א גוטער קאמוניסט.

אין 1928 האט ער אבער באטערקט אז מען האט דערשטעמפט אין דער פאר־טיי וועגן זיין אמת'ער אנגעקערטקייט. מיט מאכנדיק קיין שהיות, האט ער זיך דאן גלייך צוריקגעזוינן פון דער פארטיי, וואו ער האט מער ניט גע־האנט זיין נוצלאך פאר דער פאליציי.

גאנדי גייט צום קעניג אין זיין „פול דרעס", וואס באשטייט פון א גאדטל און א שארף

לאנדאן, נאוו. 4. — מאהאטמא גאנדי איז הייטיק געווען פעסט אין זיין באשלוס צו טראגן זיינע לייוולי טעגע קלייידער ווען ער וועט גיין אין באקינגהאם פאלאץ צו זעהן דעם קע־ניג.

„וואלט אן ארימער מאן אין די פאראייניקטע שטאטן געביטן זיינע קלייידער צו זעהן פרעזידענט הואָר־ווער ?" — האט ער געפרעגט אין ענטפער אויף א פראגע צי וועט ער לבבור קעגן דזשארדזש אנטאן אן אנצוג און א ציילינדער ווען זיין מאר־עסטעט וועט אים אויפנעמען מארגן (היינט).

ווען מען האט אים געזאגט, אז אן ארימער מאן אין די פאראייניקטע שטאטן וואלט געביטן זיינע קלייידער צו זעהן דעם פרעזידענט, אויב ער וואלט נאר געהאט אן אנדער אנצוג, האט גאנדי געענטפערט:

„איך בין אן ארימער בעטלער און איך האב ניט קיין קלייידער חוץ מיינע לייוולטעגע וועלכע האבן איין אויסזעען.

גאנדי האט אויף געזאגט, אז אזוי ווי ער איז אן אפיציעלער גאסט פון דער רעגירונג וועט זי אים סטמאם פארזארגן מיט אן אוטומאביל צו פארן צום קעניגלאכן פאלאץ.

„עס איז צייט", האט גאנדי גע־זאגט מיט א געלעכטער, „אז די רע־גירונג זאל מיר עפעס גבן".

אכט פארוואונדעט אין צוזאמענשטויס

לואיס קעסטנער, לאכט פאמיליע, סי. פ. טריינאר, דזק ניומאן און פרוי פארוואונדעט אין צוזאמענשטויס צווי־שען אוטומאביל און טראק ארום סט. נארבערט. — איינעקע פארוואונדעטע אין ערנסטער לאגע

אכט פערזאן זיינען פארוואונדעט געווארן אין א צוזאמענשטויס צווישן אן אוטומאביל און א טראק לעצטן אוונט, 2 פון זיי ערנסט.

דער אומגליק האט פאסירט אויפן עטערסאן טראקס, ניט ווייט פון סט. נארבערט, נאך 6 אויינער אוונט.

די פארוואונדעטע זיינען:

לואיס קאסטנער, מאריס, מאנ., 19 יאר אלט, צעשפאלטענער שארבן, לאגע קריטיש.

דזשולי־אאס לאכט, סט. דזשין, 44 יאר, צעשפאלטענער שארבן. לאגע א שווערע.

אלבערט לאכט, זיין זון, 22, לאגע גאנץ גוט.

מארטא לאכט, זיין טאכטער, 20, הייפט און ארם וואונדן, לאגע צופרידנ־ שטעלנד.

אנא לאכט, זיין צווייטע טאכטער, 16, צעשניטן א האנט.

סי. פ. טריינאר, סט. וויטאל, 49, פון פארוואונדעט, לאגע גוט.

מר. און מרס. דזק ניומאן, פון ראָ־ענפעלד, מאנ. לייטבט וואונדן.

טשארלס טריינאר, מיט וועלכן מר. און מרס. ניומאן זיינען געפאהרן, האט געפרוווט א טראק אין דער צפון ריכ־טונג און האט אנגעיאגט א וואגן מיט חיי. ער האט זיך אפגעקערעוועט און א זייט און האט זיך אנגעשטויסן מיט שטארקער קראפט אן אן אוטומאביל וואס איז געקומען פון דער אנדער ריכ־טונג, איז וועלכן ס'איז געווען די לאכט פאמיליע און קאסטנער.

אויפגעקליבן די פארוואונדעטע אין דער נעמען פון הארי אויפנאקן, פון וועלכע ער האט איינע דערפילט גלענצנדע, איינע אויגן, איינער אין ער איינגאנצן דורכגעפאלן.

דער לאפאיטאליזם האט גערארפט פארגעסערן די פארברעכן, און דאס האט ער דערגרייכט אין דער גרעסטער מאס. ער האט די פארברעכן סיסטעמ־אטיז גמבוקיקט, אז מען וואלט גע־קאנט אראט און אין דער לאנד. אין אויפ־דערשטן אין דער אין דעם נעראנטקן־ נאנג פון אונזערע „חשבערע שיכטן"

נאך נאר ניט לאנג צוריק איז דער אריסדרוק „קאפיטאליסטישע לעגערע" ניט געווען אנערקענט. און אונזערע צייטונגען, וועלן זיי פלעגן בריינגען אויסצוגן פון קאמוניסטישע הערעס וועגן קאפיטאליסטישע מלוכות, פלעגן איינשפרינען דאס וואָרט „קאפיטאליס־טישע" אין פרעמד־צייכנס, צו ווייזן, אז זיי גלויבן ניט אין אזא זאך, אז עס זיינען דא קאפיטאליסטישע מלוכות.

דער שווערער קריזיס האט אבער נעווייזט אמזיינינסטנס אויף אזוי־פיל, אז מען האט אנגעהויבן שענ־רייזן וועגן דעם קאפיטאליזם, און אפילו וועגן זיינע חסרונות, און עס רייזן איצט פון דעם די „פיינסטע" און „לייטישסטע" מענשן, — קאפי־טאליסטן, קאנסערוואטיווע קאפאנ־מיסטן, וויינשאפטסלייט און געלערנ־טע.

און מען רעדט שוין וועגן דעם אפי־לו אין אזא אנשטענדיקן אין לייטישן קאלערזיש, ווי דער וועסלי, — און ניט נאר מען רעדט, נאר מען משפט. פאר־משפט און מען ווארנט דעם קאפיטאָ־ליזם: „אדער דו גייסט אריינ אויף דעם ריכטיקן וועג, אדער דו נעמסט איין א מיתה משונה!"

נאטירלאך איז דאס א פריינטלאָ־כע ווארנונג, מיטן צוזעץ צו העפלן אים אריינסקריכן פון דער בלאטע. אבער ס'איז א צייכן פון דער צייט, אז אפילו פריינט אנערקענען, אז ער איז אריינגעקראכן אין א בלאטע.

* * *

פראפ. מאפיט מיינונג איז, אז דער קאפיטאליזם האט פאר זיך גע־האט דריי אויפגאבן, פון וועלכע ער האט איינע דערפילט גלענצנדע, איינע אין ער איינגאנצן.

דערגעפאלן.

דער קאפיטאליזם האט גערארפט פארגעסערן די פארברעכן, און דאס האט ער דערגרייכט אין דער גרעסטער מאס. ער האט די פארברעכן סיסטעמ־אטיז גמבוקיקט, אז מען וואלט גע־קאנט אראט און אין דער לאנד. אין אויפ־דערשטן אין דער אין דעם נעראנטקן־ נאנג פון אונזערע „חשבערע שיכטן"

נאך נאר ניט לאנג צוריק איז דער אריסדרוק „קאפיטאליסטישע לעגערע" ניט געווען אנערקענט. און אונזערע צייטונגען, וועלן זיי פלעגן בריינגען אויסצוגן פון קאמוניסטישע הערעס וועגן קאפיטאליסטישע מלוכות, פלעגן איינשפרינען דאס וואָרט „קאפיטאליס־טישע" אין פרעמד־צייכנס, צו ווייזן, אז זיי גלויבן ניט אין אזא זאך, אז עס זיינען דא קאפיטאליסטישע מלוכות.

דער שווערער קריזיס האט אבער נעווייזט אמזיינינסטנס אויף אזוי־פיל, אז מען האט אנגעהויבן שענ־רייזן וועגן דעם קאפיטאליזם, און אפילו וועגן זיינע חסרונות, און עס רייזן איצט פון דעם די „פיינסטע" און „לייטישסטע" מענשן, — קאפי־טאליסטן, קאנסערוואטיווע קאפאנ־מיסטן, וויינשאפטסלייט און געלערנ־טע.

און מען רעדט שוין וועגן דעם אפי־לו אין אזא אנשטענדיקן אין לייטישן קאלערזיש, ווי דער וועסלי, — און ניט נאר מען רעדט, נאר מען משפט. פאר־משפט און מען ווארנט דעם קאפיטאָ־ליזם: „אדער דו גייסט אריינ אויף דעם ריכטיקן וועג, אדער דו נעמסט איין א מיתה משונה!"

נאטירלאך איז דאס א פריינטלאָ־כע ווארנונג, מיטן צוזעץ צו העפלן אים אריינסקריכן פון דער בלאטע. אבער ס'איז א צייכן פון דער צייט, אז אפילו פריינט אנערקענען, אז ער איז אריינגעקראכן אין א בלאטע.

* * *

פראפ. מאפיט מיינונג איז, אז דער קאפיטאליזם האט גערארפט אין אט די קראנקהייטן זיינען אנגע־נישע אין לינן אינם סאמע תוך פונם קאפיטאליסטישן סיסטעם.

ער מיינט, אז דאס זיינען לאפאלע קראנקהייטן, וואס קאנען אויסגע־היילט ווערן.

ער מאכט זיינע דיאגנאזן מיט דער חילף פון סטאטיסטישע ציפערן, ער ניט מיינונגען פון דאקטוירים און ניט צו זיינע אייגענע רעצעפטן, ווארפן דארפן, ליט זיין מיינונג, הייל די פארשיידענע באטרעפנדיקע שוואכ־קייטן.

דער חולה מוז אבער אנערקענען אליין זיינע קראנקהייטן און איינזוי־ליקן אריינצונעמען די ביטערע פילן וואס ער שלאגט פאר און וואס אנדע־רע דאקטוירים רעקאמענדירן.

און אז ניט ?? דאן איז זיין גורל פאר'חתמ'ט: ער מוז פארניכטעט ווערן.

איר זעט ? — סאוועט רוסלאנד...

„מיר דארפן ניט איבערנעמען איר רעזולטן, אבער ס'איז דא וואס צו לער־נען פון איר".

* * *

די דערשיינונג פון פראפ. מאפיט און פון אנדערע זאגן שוין אליין ערות, אז דער קאפיטאליזם חויבט אן שפי־רען זיין קראנקהייט.

צי וועט ער זיין א בעל־תכלית און וועט הערן די וואָרנונג, אדער ער וועט הוליען אזוי לאנג, ווי עס לאזט זיך נאר, — „עס און טרינק ווייל מארגן וועלן מיר שטארבן". — און דעם חיינגט אפ זיין וויטערדיקע עקזיס־טענץ.

וועט ער ווערן א בעל־תשובה, און וועט אריף אויף „א שטריינגער דרי־טע", דאן קריגט ער א געלעגנהייט צו עקזיסטירן נאך א היבשע צייט, כאטש ער וועט סוף כל סוף, ווי איך גלויב, ניט אויסמיידן די אפעראציע.

הערט ער ניט די וואָרנונג פון זיי־נע אייגענע דאקטוירים, דאן...

— ווי פראפ. מאפיט האט געזאגט...

אייזנבאן ארבעטער צוריק ביי דער ארבעט

ערמאנטאן, אלטא, נאוו. 5. — די קאנאדער נאציאנאלע אייזנבאן, האט צוריק גערופן צו דער ארבעט איבער 100 ארבעטער, א סך פון זיי וועלכע זיינען אפגעלייגט געווארן מיט א יאר צוריק און מער. ווי א רעזולטאט פון א פארגרעסערונג אויף פופציג פראצענט אין דער תפוסה טראנס־פארטאציע.

די סי. פי. אר. האט אויך צוריק גערופן א צאל ארבעטער פאר דער זעלבער אורזאך.

פראנעס פון אנגעקלאגטן אין מארד פון איב לעווינסאן געעפנט אין הינן געריכט

דער פראצעס פון אלפרעד הענ־דערסאן, אן אינדיאנער, אנגעקלאגט אין דערמאדרן יולי 14טן אייב לע־ווינסאנען, פון קענאגא, אנט., א פר־טערווארנ סוחר. — איז געעפנט גע־ווארן הינן געשווארנעם געריכט פון א פארזיצער פון דריי אמט'ער אנגעקערטריכטן. מיט מאכנדיק קיין שהיות, האט ער אויסגעקליבן געווארן.

נאכדעם ווי ע. דזש. טאמאס, פראָ־קוראר, האט דערציילט וועגן די באָ־קאנטע אומשטענדן פון לעווינסאנס טויט, האט פיליפ סי. לאק, פארטיי־דיקער פונם אנגעקלאגטן ווי א פאר־טרעטער פונם אינדישן דעפארטמענט, פאראלאנגט אז די דזשורי זאל אפנע־פירט ווערן צום פלאץ פונם מארד אין סט. באניפיסער געגנט און באַ־קענען זיך מיטן ארט. דער געריכט האט איינגעשטימט צו דער פארד־רונג.

ד. ג. אדאמס, א סי. עו. אר. קאנ־דוקטאר, איז געווען דער ערשטער עדות. ער האט געפירט דעם סי. עו. אר. צוג פון פארט פרענסעס קיין ווי־ניפעג יולי 14טן, און ער צדדיינקט, אז אויפן צוג איז געווען אן אינדיאנ־ער פאסאזשיר. ער קאן אבער הענ־דערסאגען ניט דערקאנען אויף זיין כער.

בעת דער עפענונג פונם פראצעס איז אין געריכט געזעסן ניט ווייט פון דעם אנגעקלאגטנס שטול הער־דערסאגס פרוי און זייער עופה'לע.

—(::)—

פאלעסטינער מאטאר סטרייק ווידקזאם

ירושלים, נאוו. 5 (איטא).— דער פאלעסטינער מאטאר סטרייק גייט אן רואיק און אן אינצידענטן. ער האט ארומגעכאפט גלייך אלע אידישע און אראבישע מאטאריסטן, מיטן אויסנאם פון א קליינער אראבישער פירמע אין ירושלים.

די „איטא" איז אינפארמירט, אז דער אידישן־אראבישער פראנט אויפ סטרייק איז ערגעץ ניט געבראכן, און די יוניאן האט נעגנג געלט אנצופירן דעם סטרייק אפילו פאר דריי חדשים ביז די רעגירונג וועט אנגענומען די רע־קאמענדאציעס פון דער אויספארשונג קאמיטיע וועגן ענדערונגען אין "ליי־סענס" צאלונגען און אנדערע שטייערן.

20 אידישע ארבעטס־לאזע פארוואונדעט אין חדרה

ירושלים, נאוו. 5 (איטא).— צוואנ־ציק פארוואונדעט געווארן, פינף פון זיי שרנסט, און פיר זיינען ארעסטירט גע־ווארן אין א העמאנסטראציע פון אידי־שע ארבעטסלאזע דא.

די ארבעטסלאזע האבן ארומגערינ־געלט די אראבישן געטרטנער וואו אר־בער זיינען באשעפטיקט, פאדערנדיק ארבעט און שרייענדיק: „מיר האבן ניט וואס צו עסן און וואוהין צו גיין!" די לאקאלע פאליציי, פארשטארקט פון בריטישע פאליציסטן, האבן אטאקירט די דעמאנסטראנטן מיט שטעקנס און צעטרייבן זיי.

800 האבן דורכגעפירט א פראטעסט פארזאמלונג אין הויז פון ועד, פארדא־מענדיק אויף דעם שארפסטן אופן די האנדלונג פון דער פאליציי אין פון די פאלאנטארן.

ד"ר. גאטליב שטיין דערווייל־ט פרעזיד. פון פראגער קהלה

פראג, נאוו. 5 (איטא).— דר. גאט־ליב שטיין איז לעצטן וואך דערווייל־ט געווארן פרעזידענט פון דער הינער קהלה. דר. שטיין וועט פארנעמען דאס פלאץ פון דעם פארשטארבענעם לודוויג זינגער. ער איז דערווייל־ט געווארן מיט 15 צו 9 שטימען נאך א שטורעמדיק קער ציצונג פון דער קהלה.

(::)

פראגער אפענהיימער אנגעקו־מען אין ארץ ישראל

ירושלים, נאוו. 5 (איטא). — פרא־פעסאר פראגער אפענהיימער, דער באר־ימטער דייטש־אידישער עקאנאמיסט, איז אחרי אנגעקומען אויף א ליינגען באזוך. פראפ. אפענהיימער, וועלכער וועט דא בלייבן א האלב יאר צייט, האט ניט לאנג צוריק געשאנקען דעם חעברייאישן אוניווערסיטעט 2,000 בענדער פון זיינע, וויסנשאפטלאכע זאמלונגען.

פראפ. אפענהיימער וועט דא האלטן לעקציעס "מענן קאפיטאליזם און קא־מוניזם", וואס איז דער נאמען פון זיין נייסטן בוך, וואס וועט אינגיז אויס־געגעבן ווערן.

נייער פירער פון דער ברי־טישער ליבעראלער פארטיי

סער הערבערט סעמועל

„ה. י. ווייל־דער הויבט אויף הרב זלאטניקס טונקעלן פארהאנג"

א דערקלערונג און ענטפער צו הרב זלאטניקס „צייער תקופה"

מארגן — פרייטאג, דעם 6טן נאוועמבער

אין

„דאס אידישע וואָרט"

פויליש רעגירונג ניט ארויס שטריינגע וואָרנונג צו די אנטיסע־מיטישע סטודענטן

די סטודענטן זעצן אבער פאר די אטאקעס אויף אידן. — וואַרשעווער אינזווערסיטעט אויך געשלאסן

וואַרשע, נאוו. 5 (איטא). — א שטריינגע וואָרנונג קעגן דעם וואסקע־דיקן אנטיסעמיטיזם אין די אינזווער־סיטעטן, סטראשעניריק מיט די שווער־סטע שטראפן מיטלן, די וואס פאר־אורזאכן ראיאטן, איז אריסגעגעבן גע־ווארן פון דער רעגירונג, בעת די פאר־וואלטונג פון דעם וואַרשעווער אונ־ווערסיטעט האט באשלאסן צוליב די אנטיסעמיטישע אומרוען צו שליסן צייטווייליק דעם אנשטאלט.

די אנטיסעמיטישע סטודענטן האבן זיך אבער דערווייל ווייניק וואס אפ־געשראקן פאר די דראהונגען, און נעכ־טן זיינען פארגעקומען גייע אזוינע־לע שטויסן מיט די אידישע סטודענטן און די אנטי־אידישע אטאקעס הערן ניט אויף.

די ארטמיראליטעט האט געהאט צו־נעמען ניט צו באשטראפן קיינעם פאר זייער באטייליקונג אין די אנטי־רוען אין אטלאנטישן פלאט, די 24 זיינען אבער באשטראפט געווארן אויף קלאגען פון ברוף פון דיסציפלין שוין שפעטער, ווען דער פלאט איז שוין נעקומען צוריק אין האפן. זיי זיינען איצט אפגעזאגט געווארן מיט דער דערקלערונג, אז „זייערע דינסטן אין דעם קריגס־פלאט זיינען מער ניט נויטיק".

—(::)—

נאצ. פאנד זאמלונג זונטאג

זונטאג, דעם 8טן נאוועמבער וועט פארקומען די מאנטאלאכע זאמלונג פון די נאציאנאל פאנד פושקעס. דעם זעלבן טאג וועט מען אנומגיין זאמ־לען דאס געלט וואס מען האט פאר־שפאנט צאלן דעם יום־כפור לאנד פאנד אין ארץ־ישראל.

ליאד דזשארדזש ציט זיך צוריק פון ליבע־ראלער פירערשאפט; סער הערבערט סע־מועל פארנעמט זיין פלאץ

לאנדאן, נאוו 5. — סער הערבערט סע־מועל, פירער פון אין פליגל פון דער אלטער פארטיי, וועלכע האט זיך אפ־געריסן פון איר פירערשאפט, האט לאיד דזשארדזש געשריבן, אז ער ווייל ניט לויפן פאר קיין פארטיי אמט.

מען גלויבט, אז די קליינע לאיד דזשארדזש גרופע וועט זיצן אויף די ביינקלאך פון דער אפאזיציע אין דעם נייעם פארלאמענט.

אין זיין בריוו דריקט ער אויס זיין באדויערן וואס ער קאן ניט אנווענד זיין ביי א פארזאמלונג וועלכע ער באצייכנט אלס "בלויז א סעקציע פון די ליבעראלע מיטגליידער דערווייל־ט דעם פארלאמענט".

פאראיינס ווידער אויף יאפאן צוריקציען זיך פון מאנ־דזשוריע

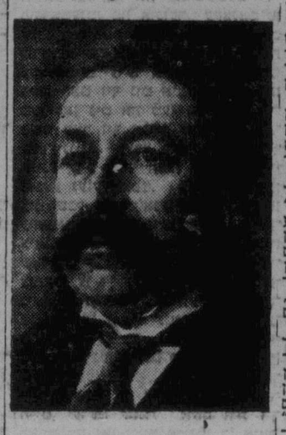

אריסטיד בריאן
פארזיצער פון פעלקער ליגע

אכט פארוואונדעט אין צוזאמענשטויס

לואיס קעסטנער, לאכט פאמיליע, סי. פ. טריינאר, דזק ניומאן און פרוי פארוואונדעט אין צוזאמענשטויס צווי־שען אוטומאביל און טראק ארום סט. נארבערט. — איינעקע פארוואונדעטע אין ערנסטער לאגע

אכט פערזאן זיינען פארוואונדעט געווארן אין א צוזאמענשטויס צווישן אן אוטומאביל און א טראק לעצטן אוונט, 2 פון זיי ערנסט.

דער אומגליק האט פאסירט אויפן עטערסאן טראקס, ניט ווייט פון סט. נארבערט, נאך 6 אויינער אוונט.

די פארוואונדעטע זיינען:

לואיס קאסטנער, מאריס, מאנ., 19 יאר אלט, צעשפאלטענער שארבן, לאגע קריטיש.

דזשולי־אאס לאכט, סט. דזשין, 44 יאר, צעשפאלטענער שארבן. לאגע א שווערע.

אלבערט לאכט, זיין זון, 22, לאגע גאנץ גוט.

מארטא לאכט, זיין טאכטער, 20, הייפט און ארם וואונדן, לאגע צופרידנ־שטעלנד.

אנא לאכט, זיין צווייטע טאכטער, 16, צעשניטן א האנט.

סי. פ. טריינאר, סט. וויטאל, 49, פון פארוואונדעט, לאגע גוט.

מר. און מרס. דזק ניומאן, פון ראָ־ענפעלד, מאנ. לייטבט וואונדן.

טשארלס טריינאר, מיט וועלכן מר. און מרס. ניומאן זיינען געפאהרן, האט געפרוווט א טראק אין דער צפון ריכ־טונג און האט אנגעיאגט א וואגן מיט חיי. ער האט זיך אפגעקערעוועט און א זייט און האט זיך אנגעשטויסן מיט שטארקער קראפט אן אן אוטומאביל וואס איז געקומען פון דער אנדער ריכ־טונג, איז וועלכן ס'איז געווען די לאכט פאמיליע און קאסטנער.

שטערבלאכקייט איז געפאלן אין די שטאטן און קאנאדע אין די קריזיס יארן

טאראנטא, נאוו. 5. — די לע־בענס פארזיכערונגס סטאטיסטיק ציינן, אז דאס יאר 1931 האט געהאט זייער א נידעריקע שטערבלאכקייט אין קאנאדע און אין די פאראייניקטע שטאטן, כאטש ס'איז געווען עטוואס העכער ווי אין 1930, וואס האט גע־שלאגן א רעקארד אין נידעריקער שטערבלאכקייט פאר אלע יארן.

די שטערבלאכקייט אין קאנאדע און אין די פאראייניקטע שטאטן פאר דעם יאר איז געווען 9.1 פער טויז־ענט, אן ערד אויף 1 פראצענט הע־כער ווי אין 1931.

די שטערבלאכקייט פון הארץ פע־לערן איז געווען אויף 2 פראצענט העכער ווי אין 1930, דערפאר איז די טובערקולאזיס שטערבלאכקייט גע־פאלן צו א רעקארד מינימום פון 77 פער הונדערט טויזנט פאר די לעצטע צען חדשים, — מיט 5.9 פראצענט וויניקער ווי לעצטן יאר.

די שטערבלאכקייט פון דיפטעריע איז באזונדערס געפאלן דאס יאר, — אויף נאנצע 34.6 פראצענט. אבער די שטערבלאכקייט פון דיאבעטעס (צוקער קראנקהייט) איז באדייטנד געוואקסן, און דאס זעלבע איז אויך מיט קאנסער, וואס איז געוואקסן אויף פינף פראצענט און פארגלייך מיט דעם פארגאנגענעם יאר.

פאלעסטינער ארבעטס־לאזע אין חדרה

פאראיינס פון דער ברי־טישער ליבעראלער פארטיי

פאליציסט פון ר. ק. מ. פ. איז זיכן יאָר צייט געווען אקטיזער מיטגליד פון קאָם. פארטיי

אכט פארוואונדעט אין צוזאמענשטויס

פראנעס פון אנגעקלאגטן אין מארד פון איב לעווינסאן געעפנט אין הינן געריכט

שטערבלאכקייט אין די שטאטן און קאנאדע אין די קריזיס יארן

פאלעסטינער מאטאר סטרייק ווידקזאם

פאראיינס פון דער ברי־טישער ליבעראלער פארטיי

ליאד דזשארדזש ציט זיך צוריק פון ליבע־ראלער פירערשאפט; סער הערבערט סע־מועל פארנעמט זיין פלאץ

פויליש רעגירונג ניט ארויס שטריינגע וואָרנונג צו די אנטיסע־מיטישע סטודענטן

24 אפגעזאגט פון כריטישן פלאט

לאנדאן, נאוו. 5. — אין פארבינ־דונג מיט די אטאכען פון זיינע פארברעכער אינם בריטישן פלאט אין עגיפטן אויף געשיטעע רוח, זיינען פיר־אר־צוואנציג מאט־ראסן אפגעזאגט געווארן פאר ברעכן די דיסציפלין.

בריאן זאגט כינע האט דערפילט אלע פאר־דערונגען און יאפאן מוז זיך צוריקציען, אבער יאפאן רירט זיך ניט פון ארט

ד"ר. גאטליב שטיין דערווייל־ט פרעזיד. פון פראגער קהלה

פראגער אפענהיימער אנגעקו־מען אין ארץ ישראל

איינקונפט פון נאצ. פאנד אין טשעכאסלאוואקיע געפאלן

נייער פירער פון דער ברי־טישער ליבעראלער פארטיי

ליאד דזשארדזש ציט זיך צוריק פון ליבע־ראלער פירערשאפט; סער הערבערט סע־מועל פארנעמט זיין פלאץ

פאראיינס פון דער ברי־טישער ליבעראלער פארטיי

ארום דעם וועלטלאכן עקאנאמישן קריזיס

די מיינונג פונם אמעריקאנער גרויס־אינדוסטריעלער, ה׳ פייערסטאן

(פון אונזער ספעצ. קאָרעספּאָנדענט) ב. ירושלמי

ה. האַרוויי ס. פייערסטאן, דער באַ־קאַנטער אמעריקאנישער מיליאָנדער, (מ׳רופט אים אויטעמאַטיש: "דער קע־ניג פון גומי") געפינט זיך אויצט אויף א לוסטרייזע אין אייראָפּע. אין א נשפּרעך וואָס ער האָט געהאַט מיט איינעם פון די מיטאַרבעטער פונם קאַפּעלהאַנער זשורנאַל "פּאָליטיקען", האָט זיך דער אכציאָ־יאָריקער גביר געגעבן אפּגעשטעלט אויף די ברענענ־דיקסטע פראַבלעמען פונם אַלגעמיי־נעם עקאָנאָמישן קריזיס. נעמענדיק אין אכט די וויכטיקע ראָלע, וואָס עס שפּילט ה׳ פייערסטאן אינם אינ־דוסטריעלן לעבן פון די פאַראייניקטע שטאַטן, ווי אויך זיין גרויס בקיאות אין די אקטועלע עניני־דיוואַ, איז זייער אינטערעסאַנט זיך צו באַקאַנען מיט זיינע מיינונגען איבער דעם היינ־טיקן מצב פון דער וועלט.

ה׳ פייערסטאן אנערקענט, אז דער איצטיקער עקאָנאָמישער קריזיס איז איינער פון די ביטערסטע און שאַרפס־טע אין דער געשיכטע פון דער וועלט. איבערהויפּט פילט אים שטאַרק אמעריקע, וועלכע לעבט הייגט איבער די „מורא׳דיקסטע זעס־צייטן. ווי אַלע מען איז שוין גוט באַקאַנט דאַרף מען זוכן די סיבות פונם מאַראָזם אין דער איבערעפּטיקער פּראָדוקציע, וועלכע איז לחלוטין ניט צוגעפּאַסט צו דער שרעקלאַכער פאַרקלענערונג פונם גע־ברויך פעאיקייט. לויט פייערסטאַנס מיינונג איז אמעריקע אין נאַר א גרויסער מאָס שולדיק אין דעם. די אינדוסטריעלער פונם נייעם קאָנטי־נענט האָבן זיך באַלד אין די ר׳ פון די ר׳ נייר־דערוואַרבענער פרייהייט. אז זי זאָל שיינקען וועלכע ס׳איז אויפמערק־זאַמקייט צו די פייניקונגען פון די אידן. ביסלאַנווייז האָט זיך אָבער דאָס בעסערע און מענשלאַכערע פונם פוילישן פאָלק אויך אָנגעהויבן אַרויסצייגן.

אין כאַסיד דער אַנטיסעמיטיזם בושעוועט נאָך איצט אויך אין פוילן און דריקט זיך גאַנץ אָפט אויס אין גוואַלדטאַטן אין ברומאַלי־טעם. הערט זיך שוין אָבער פון דער צווייטער זייט א גאַנץ הויכער פּראָטעסט פון די בעסערע פאַרשטייער פונם פוילישן פאָלק. — וועלכע מיר זיינען האָפן, וועלן זיך אַרויסווייזן צו זיין זיינע אמת׳ע פאַרשטייער.

זעען מיר שוין, ווי פוילישע סטודענטן פּראָטעסטירן קעגן זיי־ערע אַנטיסעמיטישע חברים פאַר זייערע אַטאַקעס אויף די אידישע סטודענטן, און, וואָס אין נאָך וויכטיקער, זעען מיר, ווי פשוט׳ע מענשן פונם פוילישן פאָלק, פוילישע העדלער, באַשיצן אידישע העדלער, זייערע קאַנקורענטן, הייסט עס, פון כוליגאַנעס. ניט בלויז אויף א פאַ־סיון, נאָר אויף אַן אקטיוון אופן, העלפנדיק די אידן אפּצושלאָגן די אַטאַקע פון די כוליגאַנעס.

און פאַסירן האָט עס פאַסירט דוקא אין א שטעטל ארום פּאָזען, דער קרייז וואָס איז די סאַמע פעסטונג פונם פוילישן אַנטיסעמיטיזם. און דאָס איז איינע פון די וויכטיקסטע נייעקן וואָס די דעפּעשן האָבן אונז געבראַכט די שנה פון פוילן. וואָס וועגט אריבער די טרויעריקע ידיעות פון א נייער כוואַליע פון אַנטיסעמיטישע אויסברוכן, פון אַטאַ־קעס אויף אידישע אַרבעטסלאַזע, אויף אידישע סטודענטן און אויף אידן בכלל.

דאָס זיינען גוטע סימפּטאָמען פון דער דערוואַכונג פונם געוויסן פונם פוילישן פאָלק און פון זיינע סימפּאַטיעס צו דער געפאַלנער אידן. אַמוויינינקסטנס וויינט עס, אז די אידן אין פוילן זיינען שוין מער ניט אזוי עלנד. און אז זיי קאָנען דערוואַרטן שוין פון פונם פוילישן פאָלק קעגן די באַנייטע אַטאַקעס פונם עוועזלדיקן אַנטי־סעמיטיזם.

דער גורל האָט צונויפגעבראַכט ביידע פעלקער צוזאַמען, און פוילן וועט קיינמאָל ניט קאָנען קומען צו זיך, אזוי לאַנג ווי דריי מי־ליאָן נפשות פון איר באַפעלקערונג וועלן לעבן ווי אויף א וואולקאַן, אונטער דער שטענדיקער דראָהונג פון אונטערגאַנג און פאַרניכטונג. מיר דריקן וואַרים די האַנט אויסגעשטרעקט פון קינדער פון פוילישן פאָלק צו זיי אידן, און מיר זעען אין איר א ברכה פאַרן פוילישן פאָלק, פון וועלכער דאָס פוילישע אידנטום וועט במילא אויך געניסן.

א פריינטלאכע האנט פון פאָליאקן צו אידן

מיט א צענדליק יאָרן צוריק, וועגן אָפענע ברומאַלע אַטאַקעס אויף אידן אין פוילן זיינען געווען א געוויינלאכע טאָג־טעגלאכע פאַסי־רונג, האָט אונז באַזונדערס ווי געטאָן דער פאַקט, וואָס צווישן די פאָליאקן אליין געפינען זיך ניט קיין מענשן וואָס זאָלן אויפשטערעמען דעם געוויסן פון זייער פאָלק קעגן די ווילדע כוליגאַנישע מעשים. אויב צווישן די פאָליאקן זיינען אפילו געווען אזעלכע וואָס זיינען געווען אומצופרידן מיט דעם וואָס פוילן באַוואַשט איר נאָר־וואָס דערוואַר־בענע פרייהייט מיט אידישן בלוט, האָט מען פון זיי אָבער ווייניק צו לאָזן זיך הערן.

דאָס האָט אויף אונז געמאַכט א באַזונדערס שווערן איינדרוק דערפאַר, ווייל דאָס האָט געגעבן א טרויעריק בילד פון דער אידישער עלנטקייט אין פוילן. ווילנדיק־ניט־ווילנדיק, האָבן מיר געמוזט פירן א פאַראַלעל מיטן צאַרישן רוסלאַנד, וואו די אידן זיינען אויך שרעקלאַך בע׳רודפ׳ט געוואָרן און פאַגראָמירט געוואָרן, אָבער וואו זיי זיינען פאַרט ניט געווען עלנד: דאָרטן איז געווען די שטאַרקע עפנטלאַכע מיינונג וואָס האָט פאַרדאַמט דעם צאַריזם פאַר זיין באַרבאַרישער באַ־ציאונג צו אידן. און דאָרטן זיינען געווען גרויסע פאָלקס טריבונען וואָס האָבן מיט אייזערנע ביישן געשמיסן די רעגירונג און רעוואָלוציאָ־נערן וואָס האָבן פאַרטייידיקט די אידן.

נאָך וויכטיקער ווי דאָס איז געווען די סימפּאַטיע פונם רוסישן פאָלק. מיר זיינען תמיד געווען אונטערן איינדרוק, אז דאָס רוסישע פאָלק איז ניט אנטיסעמיטיש. נאָר דער אנטיסעמיטיזם ווערט אַרויפ־געצוואונגען אויף אים פון דער רעגירונג פאַר אירע אומריינע פּאָליטי־שע צוועקן.

און פון פוילן האָבן מיר דאַן באַקומען אַן אנדער איינדרוק: עס האָט אונז אויסגעזעען, ווי גאַנץ פוילן וואָלט געווען צופרידן דורכגעזאַפּט מיטן פינסטערן אַנטיסעמיטיזם פון ברומאַלסטן סאָרט. און אז עס געפינט זיך דאָרטן ניט אפילו קיין איין מענש וועמעס געוויסן זאָל רעוואָלטירן קעגן דעם.

מיר האָבן זיך שפּעטער איבערצייגט, אז די לאַגע אין פוילן איז ניט אזוי האָפנונגסלאָז, ווי זי האָט לכתחילה אויסגעזעען. אפשר איז אויפן מאָמענט גאַנץ פוילן געווען א צופיל פאַר׳שיכור׳ט פון דער ניי־דערוואַרבענער פרייהייט. אז זי זאָל שיינקען וועלכע ס׳איז אויפמערק־זאַמקייט צו די פייניקונגען פון די אידן. ביסלאַנווייז האָט זיך אָבער דאָס בעסערע און מענשלאַכערע פונם פוילישן פאָלק אויך אָנגעהויבן אַרויסצייגן.

און כאָטש דער אנטיסעמיטיזם בושעוועט נאָך איצט אויך אין פוילן און דריקט זיך גאַנץ אָפט אויס אין גוואַלדטאַטן אין ברומאַלי־טעם. הערט זיך שוין אָבער פון דער צווייטער זייט א גאַנץ הויכער פּראָטעסט פון די בעסערע פאַרשטייער פונם פוילישן פאָלק. — וועלכע מיר זיינען האָפן, וועלן זיך אַרויסווייזן צו זיין זיינע אמת׳ע פאַרשטייער.

זעען מיר שוין, ווי פוילישע סטודענטן פּראָטעסטירן קעגן זיי־ערע אַנטיסעמיטישע חברים פאַר זייערע אַטאַקעס אויף די אידישע סטודענטן, און, וואָס אין נאָך וויכטיקער, זעען מיר, ווי פשוט׳ע מענשן פונם פוילישן פאָלק, פוילישע העדלער, באַשיצן אידישע העדלער, זייערע קאַנקורענטן, הייסט עס, פון כוליגאַנעס. ניט בלויז אויף א פאַ־סיון, נאָר אויף אַן אקטיוון אופן, העלפנדיק די אידן אפּצושלאָגן די אַטאַקע פון די כוליגאַנעס.

און פאַסירן האָט עס פאַסירט דוקא אין א שטעטל ארום פּאָזען, דער קרייז וואָס איז די סאַמע פעסטונג פונם פוילישן אַנטיסעמיטיזם. און דאָס איז איינע פון די וויכטיקסטע נייעקן וואָס די דעפּעשן האָבן אונז געבראַכט די שנה פון פוילן. וואָס וועגט אריבער די טרויעריקע ידיעות פון א נייער כוואַליע פון אַנטיסעמיטישע אויסברוכן, פון אַטאַ־קעס אויף אידישע אַרבעטסלאָזע, אויף אידישע סטודענטן און אויף אידן בכלל.

דאָס זיינען גוטע סימפּטאָמען פון דער דערוואַכונג פונם געוויסן פונם פוילישן פאָלק און פון זיינע סימפּאַטיעס צו דער געפאַלנער אידן. אַמוויינינקסטנס וויינט עס, אז די אידן אין פוילן זיינען שוין מער ניט אזוי עלנד. און אז זיי קאָנען דערוואַרטן שוין פון פונם פוילישן פאָלק קעגן די באַנייטע אַטאַקעס פונם עוועזלדיקן אַנטי־סעמיטיזם.

כאַראַקטעריסטישע אידישע מאַמענטן־בילדער פון ווין

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך ״אינטא״)

פון מ. א. טענענבלאַט

דער האַלב געשמטער ד״ר. קראַנץ איז צוריק דער מאַן פון זיין ערשטער אידישער פרוי אין מוי׳ז אויסהאַלט מיט אַלע אידישע פליכטן פון שלאַ־כסות יוגנט...

— דאַן האָט אַפּגעלאָזט ביים גערכט, האָט נאָך עפּעאָס א כאַראַקטעריסטישן עפּי־זאָד, וואָס די קריסטלאַכע יוגנט אַק־טריסע, די געוועזלאַכע אומגעוועזלאַכע צווייטע פרוי. האָט מיט איר פאַרראַל אומגעליקלאַכע פרוי צוריקגעקומען אין די פאַלקאַסטע קיינטן מאַן.

— ווי א פאַרוואונדערטע דער מעדעמעמבער בשאַרעפס דעם איז ווילד אויפגעשפּרונגען שליח איז ווידער געווען נעבן קני.

— נגאַרע, מיין הער, נ... וואָס דיך ניט. וואָס דאָס איך, גליקלאַכער שליח, העלפן, קאַפּיטאַן איז אזוי פרעד.

— מיט מעדעמעד געפרעגט.

— ער האָט געלאַכט. — ... שליח געשענקט... דאָס ער האָט פאַרגעניגן פרוי פון דעם מעדעמעד בעי... דיך אין זיין לאַנער.

— מעדעמעד געזיכט האָט ... פינסטערט און ער האָט געה... שליח ער זאָל פאַרטזעצן זיין לונג.

— אייער פרוי איז צו ... צום רויבער הויפּטמאַן אין ... מיט אים א צייט געדעדט. — עס ... דער שליח ווייטער געזאָגט, ... האָט געהערט ווי זי האָט אַ ... ציילט איר לעבנס געשיכטע ... האָט אים רירנד געבעטן ער ... ניט אומקערן אין איינערע הו...

— זי האָט פון געטאָן? מעדעמעד בעי גערונערט בלאַ... דיך.

— יאָ... גרויסער הער, ... קאַפּיטאַן. האָבן אינקע, ער ... מאַכט א גנבן אינדרדיק, ער ... געשנגוסט, און איר בעגיכט... שטראַלט.

— דאַן האָט אַפּגע... מיר אין ער האָט הויך אויס...

— זאָג דעם, וואָס האָט ... שיקט צו מיר, ראַס אויף ... אַלגעמיין געלט נים אַנגעטאָ... מאַל אין לעבן זועל איך ... אומגליקלאַכע פרוי צוריקגע... אין די פאַלקאַסטע קיינטן ... מאַן.

— ווי א פאַרוואונדערטע ... מעדעמעד בשאַרעפס בעי... איז ווילד אויפגעשפּרונגען ... שליח איז ווידער געווען... קני.

— נגאַרע, מיין הער, נ... וואָס דיך ניט. וואָס דאָס איך, ... גליקלאַכער שליח, העלפן, ... קאַפּיטאַן איז אזוי פרעד.

— מיט מעדעמעד געפרעגט.

— ער האָט געלאַכט. — ... שליח געשענקט... עס ... דאָס ער האָט פאַרגעניגן ... פרוי פון דעם מעדעמעד בעי... דיך אין זיין לאַנער.

— מעדעמעד געזיכט האָט ... פינסטערט און ער האָט געה... שליח ער זאָל פאַרטזעצן זיין ...

וואוהין וועגדעט איר אייער בליק?

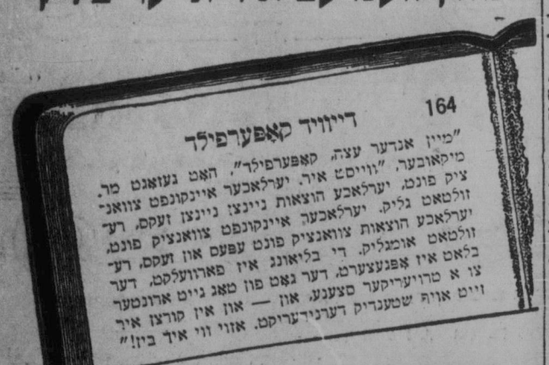

וועלן די פרוכט פון יאָרן פון אינדוסטריע אוועק גיין אין אומפארזיכטיקער פארשווענדונג — און דאן אָפּהייגנקייט? ארבעט

וועט שפּאַרזאַמקייט זיין א שותף צו אינדוסטריע אין פארלויף פון פארדינסטיווע יאָרן — און דאן זעלבסטשטענדיקייט?

דערפאלג זאל געמאכט ווערן דורך אָפּשפּארונגען — ניט דורך איינקונפט. אינדוסטריע אליין וועט ניט ברייגנען קיין זעלבסטשטענדיקייט — שפּאַרזאַמקייט מוז זיין דער שותף צו אינדוסטריע. א מאַנניפעקטשורערס לייף פּאָליסי איז זיכער דער וועג צו זעלבסטשטענדיקייט.

THE
MANUFACTURERS LIFE
INSURANCE COMPANY
HEAD OFFICE TORONTO, CANADA
Branch Office: 300 Huron & Erie Bldg., Winnipeg
W. A. KENNEDY, C.L.U., Branch Manager
M. WAISMAN, AGENCY

באשריינקטע אימיגראציע און דאס אידישע בוך

מען פלעגט אלע מאל זאגן אז אזוי לאנג ווי עס וועט אנהאלטן די אימיגראציע, אזוי לאנג ווי מיר וועלן האבן א צופלוס פון מענשן פון יענער זייט ים, אזוי לאנג קאן מען האפן, וועט דאס אידישע בוך אין די אידישע פרעסע קאנען געדייען דא ביי אונז אין אמעריקע. איצט זעען שוין אלע אין, אז די דאזיקע נביאות זיינען דערווייל נאך ניט מקוים געווארן. די אימיגראציע אין שוין לאנג אפגעשטעלט, יעדנפאלס זייער שטארק באשטעלט דעם וועג, אבער נראר אין דער צייט, האט זיך אנגעהויבן א שטארקער אויפבלי אין דער אידישער ליטעראטור דא אין אמעריקע. נראר אין דער צייט זיינען פאַרשפּרייט געווארן צענדליקער טויזנטער אידישע ביכער אלע עפּן פון אמעריקע און קאנאדע.

עס איז אבער געווען א גרויסער פארזעהן איבערצולאזן דאס אידישע בוך נאר צו פריוואטער איניציאטיווע ביי אלע רייכע ליטעראטורן, אין דאס פאַרשפּרייטן פון בוך, זייער גוט שטארק און סיסטעמ ארגאניזירט. מיר האבן דאס ליידער פארזעהן, דאריבער זיינען געבוירן געווארן אזעלכע אומעטיקע פרעגן אין דער אידישער ליטעראטור, אז מען האט אויפגעגעבן אין וואלה, איך האב זי אויפגעהויבן און איר געבראכט צו דיר.

— א, זיין בארמהארציק, עליזאבעט, נעם אויף די דאזיקע אומגליקלאכע.

— איך קום גלייך, מיין סטאני, ווארט נאר אויף א ווײַלע, — האט געקלונגען די זאנפטיקע שטימע פון עליזאבעטן און דאס פענסטער איז צוריק צוגעמאכט געווארן.

באלד איז די הויז טיר אויפגעשלאסען געווארן און עליזאבעט איז דערשינען, זייענדיק פאלשטענדיק געקליידעט און האלטנדיק א קליינע לאמפּ אין איר האנט.

סטאניסלאוס האט פארשנה געקוקט אין איר געזיכט. —

— האסטו זיך דערשראקן מיין גליבטע? — האט ער איר געפרעגט.

— ניין סטאני, וואו איז די אומגליקלאכע, טראגט זי אריין.

דער יונגער פאליאק איז שנעל צוגעלאפן צו דער באוועגונגסלאזער פרוי, ער האט זי אויפגעהויבן און ער האט איר אריינגעטראגן אין פאדער צימער.

עליזאבעט איז נענאנגען פאראויס און זי האט געבעטן אז ער זאל די אומגליקלאכע אוועקלייגן אויף דער סאפע.

דאן איז זי מיט דער לאמפּ צוגענאנגען צו דער אנטשטיקער און זי האט זיך איינגעבויגן צו איר.

אן אויסדרוק פון אנטציקונג האט זיך אדרויסגערופן פון איר מויל.

— א, סטאני, ווי שיין זי איז! ווי שטאלץ און איידל איר געזיכט קוקט אויס, ווער קאן די דאזיקע אומגליקלאכע זיין?

סטאניסלאוס אין געשטאנען פון ווייטן. ביידע הענט האט ער געהאלטן פארלייגט אויף זיין ברוסט און ער האט אומרואיק געקוקט אויף דער באוואוסטלאזער.

עליזאבעט האט זיך דערשראקן פאר דעם אנדערבאר אויסדרוק פון זיין געזיכט, אבער איצט איז ניט געווען די צייט צו דייזן וועגן דעם. די פרעמדע מוז שנעל האבן הילף, זי איז ארויסגענאנגען און זי האט זיך באלד צוריקגעקערט מיט א פלאש אין דער האנט.

זי איז דערמיט צוגעטראטן צו דער קראנקער און זי האט דערפון פאַרזיכטיק אריינגעגאסן אייניקע טראפּפּנס אין מויל.

— די אומגליקלאכע האט ווארשיינלאך געהונגערט — האט עליזאבעט געזאגט שטיל — זי איז זייער אפּגעשוואכט.

די דאזיקע טראפּפּנס וועלן זי אפּמינטערן אין איר געבן נייע קרעפטן.

ווידער האט זי זיך צוגעבויגן צו דער אנטשטיקער און זי האט זי באַטראכטט מיט א געשפּאנטער אויפמערקזאמקייט.

— זי זעט אויס זייער מיד, ווער וויים, וואס די אומגליקלאכע האט געלטן — האט עליזאבעט געמורמלט מיטליידיק — ווי שיין זי איז. איך האב נאך קיינמאל ניט געזעען אזא הערלאך געזיכט. אין וועמען עראינערט זי מיך?

עליזאבעט האט פארטראכט געקוקט צום באַרן, דאן האט זי איבערראשט געזאגט:

(ווייטערעס קומט)

א נייע נידעריקע געפרייזטע באדינונג

די נין מעטאד לאונדרי

ניט איצט זייער פיינע לאונדרי ארבעט און באדינונג צו דעם דאזיקן איבערראשנד ניידעריקן פרייז

ווייסע פלעט ארבעט

הויז ליגען

געמאכט אזוי ווייס ווי שניי

5 סענט א פונט מינימום באנדל 10 פונט

דער דאזיקער אנבאט איז בלויז פאר איינוואוינער נארט פון די סי. פי. אר. טרעקס

טעלעפאן 37 222

מיר וועלן קומען נאך אייער באנדל יערן טאג און מיר וועלן עס צוריק ברייגנען אין אנפאנג פון פאלגנדיקער וואך

The New Method Laundry
LIMITED

לובלין קאן איך עפּעס דערציילן

(פארזעצונג)

— וואס האט אטאנאסיאס געזאגט, ווען דו האסט אים אין מיין נאמען אנגעבאטן דאס אויסליין געלט?

— האט מעהעמער געפרעגט.

— ער האט געלאכט, — האט דער שליח געענטפערט, — עס שיינט, דאס ער האט פארגעזיגן וואס די פרוי פון דעם מעהעמער בעי געפינט זיך אין זיין לאגער.

מעהעמערס גזיזיכט האט זיך פארפינסטערט און ער האט געהייסן דעם שליח ער זאל פארטעזען זיין דערציילונג.

— אייער פרוי איז צוגענאנגען צום רויבער הויפטמאן און — האט מיט אים א צייט גערעדט, — האט דער שליח ווייטער געזאגט, — איך האב געהערט ווי זי האט אים דער ציילט איר לעבנס געשיכטע און זי האט אים רירנד געבעטן ער זאל זי ניט אומקערן אין אייערע הענט.

— זי האט עס געטאן? — האט מעהעמער בעי גערונערט בלאס ווערנ דיק.

— יא.. גרויסער הער, אויף דעם קאפּיטאן האבן איך ווערטער געמאכט, א גוטן איינדרוק, ער האט זי געטרוגסט און איר גזיכט האט געשטראלט.

— דאן האט ער זיך אפּגעקערט צו מיר און ער האט הויך אויסגערופן: — זאג דעם, וואס האט דיך געשיקט צו מיר, דאס איך וועל זיין אויסליין געלט ניט אנגעמען, קיינמאל אין לעבן זועל איך צווינגען אן אומגליקלאכע פרוי צוריקצוקערן זיך אין. — די פאַרהאסטע קיינען פון איר מאן.

ווי א פארוואונדעטע חיה האט מעהעמער בעי געגומען שרייען, ער איז ווילד אויפגעשפּרונגען און דער ווידער געווענטען אויף די קני.

— גנאדיג, מיין הער, גנאדיג, טוט מיך ניט, וואס קאן איך, דיין אומגליקלאכער שליח, העלפן, ווען דער קאפּיטאן איז אזוי פרעך.

— איז עס ניט צוגעווען מוטיק פון מיר, וואס איך האב געוואגט אויס־צוטרעטן פאר דיר? האב איך ניט געקאנט אנטלויפן מיט דיין פערד און דיר קיין נאכריכט ניט ברייגנען?

מעהעמער בעי האט די דאזיקע ווערטער ניט געהערט.

ווי א וואנזיניקער איז ער אומגעלאפן אין צימער הין און צוריק.

— מיר האט מען דאס געטאן, — האט ער גערופן און אלע זיינע גלידער האבן געציטערט, — מיר, מעהעמער בעי, פאר וועמען טויזנטער מענשן ציטערן און וועלכער איז דער ליבלינג פונם סולטאן.

— ער זאל דערפאר טייער באצאלן, דער פרעכער באנדיט זאל פאר מיר ציטערן!

— ביי גאט שווער איך, דאס דער דאזיקער רויבער וועט זיין לוין, דערפאלגן, איך מוז אים זעען ליגנדיק א צעשמעטערטן צו מיינע פיס.

— ווען דו וועסט אמאל באגעגנען דעם קאפּיטאן, — האט ער זיך געווענדעט צו דעם שליח, — זאלסטו אים זאגן, דאס מעהעמער בעי וועט אים צעמאלן, ער זאל ציטערן פאר דער דאכע פון דעם שרעקלאכן מעהעמער בעי.

— איצט גיי, איך וויל דיר מער ניט זעען, זאגסט קאן איך דיר טויטן אין מיין צארן.

ער האט אים ריידנדיק א ווארף געטאן אייניקע גאלד שטיקער און דער שליח צוגעמענדיק דאס געלט איז שטיל ווי א קאץ ארויסגעגאנגען פונם צימער.

— א פרעכער באנדיט, דאס זאל אים זיין קאפּ קאסטן, — האט דער מעהעמער בעי ווידער געמורמלט, — ווי דיר, דו באנדיט, ציטער פון מיין ראכע.

קאפּיטל 23

דער איידעלער מאן

עס איז שוין געווען שפּעט. ווען סטאניסלאוס האט פארלאזן די הויז פונם גייסלאכן און ער איז צוריקגעקומען פארן אהיים.

דער יונגער פאליאק האט דעם פערד געלאזט אליין לויפן, האלטנדיק אומגליקלאכע פרוי צוריקגעקערט זיך אין. — די פאַרהאסטע קיינען פון איר מאן.

ווי א פארוואונדעטע חיה האט מעהעמער בעי געגומען שרייען, ער איז ווילד אויפגעשפּרונגען און דער ווידער געווענטען אויף די קני.

— גנאדיג, מיין הער, גנאדיג, טוט מיך ניט, וואס קאן איך, דיין אומגליקלאכער שליח, העלפן, ווען דער קאפּיטאן איז אזוי פרעך.

— איז עס ניט צוגעווען מוטיק פון מיר, וואס איך האב געוואגט אויס־צוטרעטן פאר דיר? האב איך ניט געקאנט אנטלויפן מיט דיין פערד און דיר קיין נאכריכט ניט ברייגנען?

מעהעמער בעי האט די דאזיקע ווערטער ניט געהערט.

ווי א וואנזיניקער איז ער אומגעלאפן אין צימער הין און צוריק.

— מיר האט מען דאס געטאן, — האט ער גערופן און אלע זיינע גלידער האבן געציטערט, — מיר, מעהעמער בעי, פאר וועמען טויזנטער מענשן ציטערן און וועלכער איז דער ליבלינג פונם סולטאן.

— ער זאל דערפאר טייער באצאלן.

פלוצלונג האט ער דאס פערד אפּגעשטעלט און זיינע אויגן האבן שארף געקוקט אויף א טונקעלן קעגנשטאנד וואס איז געלעגן אין גראז לעבן דעם וואסער קוואל.

ער איז אראנגעשפּרונגען פונם פערד אום צו זעען וואס עס ליגט דארט. דעם פערד האט ער צוגעבונדן צו א בוים און דאן האט ער ארויסגענומען זיין רעוואלווער, אום צו זיין אויף אלעס פארבאריטעט אין פאל פון א נויט.

פארזיכטיק איז ער צוגעגאנגען צום וואסער קוואל, און ניט זעענדיק קיין פארדעכטיקעס דארטן איז ער אומדערשראקן צוגעגאנגען אהין.

ער האט פלוצלונג דערפילט אז ער שטייט אויף א הארטן קעגנשטאנד און איינבויגנדיק זיך האט ער באמערקט דאס עס איז א שטיינערנע וואסער קרוג.

ער האט די קרוג אפּגערוקט אן א זייט און צווייענדיק צום קוואל, האט ער־באמערקט דאס א פרוי ליגט דא אויפן באדן.

א געדאנק איז אים איינגעפאלן און ער האט טרויעריק געמורמלט:

— א, מיין גאט, זאל דאס זיין די אומגליקלאכע טואישקא? איז עס ניט געווען דא, וואו איך האב זי מיט 2 סעג פריער באגעגנט?

איין קוק אין דעם בלאסן געזיכט האט אים איבערצייגט, דאס ער האט קיין טעות ניט געמאכט.

מיט א שרעקנס געשריי האט ער די אומגליקלאכע אויפגעהויבן.

— מיין גאט, ווי קראנק און עלנט זי זעט אויס, — האט ער געמורמלט, באטראכטנדיק איר אפּגעמאטערטעס געזיכט.

— ניין, עס קאן אזוי ניט גיין ווייטער, זי טאר ביי די באנדיטן ניט זיין לייגנער, איך מוז זי באשיצן, דאנסט וועט זי גיין צו גרונדע, אבער וואס זאל איך מיט איר טאן?

— צו מיר אהיים קאן איך זי דאך ניט מיטנעמען, איך קאן עס ניט טאן צוליב עליזאבעטן, עס בלייבט מיר נאר איין זאך צו טאן, צו בעטן שוץ פאר דער אומגליקלאכער ביי מיין כלה.

ער האט מיט זיינע שטארקע הענט פעסט ארומגענומען טואישקאן און ער האט איר צוגעטראגן צו זיין פערד.

ער האט זי ארויפגעלייגט אויפן זאטל און ער האט זיך דאן זעלבסט געזעצט אויפן רוקן פונם פערד.

ער איז צוריקגעפאהרן צו דער הויז פונם גייסלאכן, ער האט נאך היינט אוונט געוואלט ברייגנען די אומגליקלאכע אין דער הויז פונם אלטן גייסלאכן.

ער האט דעם פערד געגעבן די שפּאן, אין איין האנט האט ער געהאלטן די קורצע ליידצעס און מיט דער צווייטער האנט האט ער פעסט געדריקט די אנטשטיקע צו זיך.

זיין הארץ האט ניט געקלאפּט שטארקער, די אלטע ליידנשאפט צו דער שיינער אונגארישער פרוי איז אין אים אפּגעשטארבן. איצט האט ער נאר דאס בילד פון זיין געליבטער און שיינער עליזאבעט פארנומען פלאץ אין זיין הארצן.

די פרוי וואס האט אים מיט א יאר צוריק באגייסטערט, און דורך וועלכער ער איז געווען באורישט פון גליק און ליבע, צו דער איז ער איצט געווען קאלט און גלייכגילטיק.

נאר א טיפעס, אינערלאכעס מיטגעפיל צו דער אומגליקלאכער און פארלארענער פרוי, האט דערוואכט אין זיין הארצן, זי איז אומגליקלאך און ער מוז איר העלפן.

געשווינד איז זיין פערד געלאפן דורך דער טונקעלער נאכט אזוי ווי עס וואלט פארשטיגן, דאס זיין באלעבאס וויל איצט רעטן אן אומגליקלאכע.

זייענדיק פארזונקען אין געדאנקען האט סטאניסלאוס פאראויס געריטן און ער האט זיך געוואונדערט ווי וועט זיין עליזאבעט זיך דערשרעקן דערזעענדיק, דאס ער האט זיך פרוג לונג צוריקגעקערט.

ער איז געווען פעסט איבערצייגט, דאס זיין כלה וועט מיט ליבע אויפנעמען די אומגליקלאכע טואישקא, ער קאן איר איידעלעס הארץ.

פון ווייטן האבן אנדערע זיין הייזער פונם קליינעם דארף און סטאניסלאוס האט מיט דערלייכטערונג, אויפגעאטעמט. ענדלאך האט ער זיך אפּגעשטעלט לעבן דער הויז פונם גייסלאכן, וואו אלע שויז, ווי עס האט אויסגעזעען געשלאפן.

פארזיכטיק איז סטאניסלאוס אראפּגעשטיגן פונם פערד און דאן ער איז דערזיכטיקייט אראפּגענומען טואישקאן וועלכער האט אומבאוועגט גערוט אין זיינע ארעמס און ער האט זי צערטלאך אוועקגעלייגט אויף דער שטיינערנער באנק, דאן האט ער הויך געקלאפּט אין דער טיר.

— וואס וועט זיין עליזאבעט זאגן דאס ער האט מיטן דער נאכט גערבראכט א פרעמדע פרוי, ער וועט דאך מעכטיקע פרוי, איך האב זי ניט געזען כלה מוזן זאגן ווער די פרעמדע איז.

ער האט ווידער געוואלט קלאפּן אין דער טיר, אבער פלוצלונג האט זיך א פענסטער פון עליזאבעטס שלאפצימער געעפנט, זי האט אריינגעשטעקט איר קאפּ און זי האט אומרואיק געפרעגט:

— ווער איז עס?

— איך בין עס, מיין געליבטע, — האט ער געענטפערט, — דערשרעק זיך ניט, מיין טייערע, מיט מיר איז קיין זאך ניט געשעען, איך בין גנאדיג און מונטער.

— רייטנדיק אהיים האב איך אין וואלד געפונען אן אומגליקלאכע, אנ־ים גלייך אפּגעשניטן פון דער פלאש אים אויפגעהויבן און אים אויפגעגעבן אין הויז אין דער פרעמדע פלאץ.

— א, זיין בארמהארציק, עליזאבעט, נעם אויף די דאזיקע אומגליקלאכע.

— איך קום גלייך, מיין סטאני, ווארט נאר אויף א ווײַלע, — האט געקלונגען די זאנפטיקע שטימע פון עליזאבעטן און דאס פענסטער איז צוריק צוגעמאכט געווארן.

באלד איז די הויז טיר אויפגעשלאסען געווארן און עליזאבעט איז דערשינען, זייענדיק פאלשטענדיק געקליידעט און האלטנדיק א קליינע לאמפּ אין איר האנט.

סטאניסלאוס האט פארשנה געקוקט אין איר געזיכט. —

— האסטו זיך דערשראקן מיין גליבטע? — האט ער איר געפרעגט.

— ניין סטאני, וואו איז די אומגליקלאכע, טראגט זי אריין.

דער יונגער פאליאק איז שנעל צוגעלאפן צו דער באוועגונגסלאזער פרוי, ער האט זי אויפגעהויבן און ער האט איר אריינגעטראגן אין פאדער צימער.

עליזאבעט איז נענאנגען פאראויס און זי האט געבעטן אז ער זאל די אומגליקלאכע אוועקלייגן אויף דער סאפע.

דאן איז זי מיט דער לאמפּ צוגענאנגען צו דער אנטשטיקער און זי האט זיך איינגעבויגן צו איר.

אן אויסדרוק פון אנטציקונג האט זיך אדרויסגערופן פון איר מויל.

— א, סטאני, ווי שיין זי איז! ווי שטאלץ און איידל איר געזיכט קוקט אויס, ווער קאן די דאזיקע אומגליקלאכע זיין?

סטאניסלאוס אין געשטאנען פון ווייטן. ביידע הענט האט ער געהאלטן פארלייגט אויף זיין ברוסט און ער האט אומרואיק געקוקט אויף דער באוואוסטלאזער.

עליזאבעט האט זיך דערשראקן פאר דעם אנדערבאר אויסדרוק פון זיין געזיכט, אבער איצט איז ניט געווען די צייט צו דייזן וועגן דעם. די פרעמדע מוז שנעל האבן הילף. זי איז ארויסגעגאנגען און זי האט זיך באלד צוריקגעקערט מיט א פלאש אין דער האנט.

זי איז דערמיט צוגעטראטן צו דער קראנקער און זי האט דערפון פאַרזיכטיק אריינגעגאסן אייניקע טראפּפּנס אין מויל.

— די אומגליקלאכע האט ווארשיינלאך געהונגערט — האט עליזאבעט געזאגט שטיל — זי איז זייער אפּגעשוואכט.

די דאזיקע טראפּפּנס וועלן זי אפּמינטערן אין איר געבן נייע קרעפטן.

ווידער האט זי זיך צוגעבויגן צו דער אנטשטיקער און זי האט זי באַטראכטט מיט א געשפּאנטער אויפמערקזאמקייט.

— זי זעט אויס זייער מיד, ווער וויים, וואס די אומגליקלאכע האט געלטן — האט עליזאבעט געמורמלט מיטליידיק — ווי שיין זי איז. איך האב נאך קיינמאל ניט געזעען אזא הערלאך געזיכט. אין וועמען עראינערט זי מיך?

עליזאבעט האט פארטראכט געקוקט צום באַרן, דאן האט זי איבערראשט געזאגט:

(ווייטערעס קומט)

א נייע נידעריקע געפרייזטע באדינונג

די נין מעטאד לאונדרי

ניט איצט זייער פיינע לאונדרי ארבעט און באדינונג צו דעם דאזיקן איבערראשנד ניידעריקן פרייז

ווייסע פלעט ארבעט

הויז ליגען

געמאכט אזוי ווייס ווי שניי

5 סענט א פונט מינימום באנדל 10 פונט

דער דאזיקער אנבאט איז בלויז פאר איינוואוינער נארט פון די סי. פי. אר. טרעקס

טעלעפאן 37 222

מיר וועלן קומען נאך אייער באנדל יערן טאג און מיר וועלן עס צוריק ברייגנען אין אנפאנג פון פאלגנדיקער וואך

The New Method Laundry
LIMITED

בריוו אין רעדאקציען

חשוב'ער רעדאקטאר: —

א גרויסן דאנק אייך, חשוב'ער רעדאקטאר, פאר דעם וואס איר זייט געווען אזוי לאיאל און גוט צו פאר־עפנטלאכן, אין אייער חשוב'ער צייטונג, ד. א. וו., פון דעם 15טן אק־טאבער, דעם אזוי געלונגענעם אפּע־נעם בריוו פון מר. ב. צוקערמאן צו דער קאנאדער ציוניסטישער ארגאני־זאציע.

א גרויסן דאנק אייך, און נאך א גרעסערן דאנק און "יישר־כוח" צום שרייבער אליין, צו מר. צוקערמאן, וועלכער האט כלל ניט גערעדט מיט רמזים, ווי דאס טוט אונזער פריינט מר. העסטרין . . . מיט קלארע דיבו־רים, משש אין דער בחינה פון "ברחל בתך הקטנה" האט ער אנטפּלעקט די "פני הלוט הלוט", ארויסשטעלנדיק דעם גרויסן ציוניסטישן מנהיג, רבי זלאטניק אין גאנצן וואוקס זיינעם, בכל שיעור קומתו . . .

איך וויל ניט אפּשטעלן זיך אויף פרטים, ווי אויך איך וויל ניט אפּזאגן אויף דעם ארטיקל "גאנץ הלל", הגם ער, דער ארטיקל פארדיינט דאס כשר, אבער איך וויל זאגן אז חוץ דעם וואס דער ארטיקל איז א מין "דבר בעתו", א ווארט אין צייט — איז ער א מין בנד, א קאפּעטע, וואס איז, ווי צו דער מאס ניט בלויז פאר רבי זלאט־ניק, נאר אויך פאר יעדער קהל'שע קליאמקע . . .

חלואי וואלטן פיל כלל טוער און גע־ווען אזוי אויסגערעכנט, פאר רבי זלאטניק, "על חטא"ם זיינען ווי גע־שריבן אויף אויף זייער אדרעס! . . .

חלואי וואלטן אלע "מנידים", וועל־כע קומען פון ארץ־ישראל צו דרשנ־ען פאר זיך אדער פאר דעם "ארץ אבות"; אלע משולחים פון ארץ־יש־ראל און דער די גלות־לענדער, וועלכע קומען צו אונז זאמלען געלט פאר זייערע ישיבות, תלמוד־תורות וכדומה, אין דער צייט וואס אויב ניט גאנץ קאנאדע, אין מערב קאנאדע אליין א מין "חנינא בני" (חנינא מיין זון . .) אין וועמעס זכות ס'ווערט געשפּייזט די גאנצע וועלט, אין דער צייט וואס זי, קאנאדע אליין, קאן ניט אויסהאל־טען געהעריק אירע איינענע אינסטי־טוציעס, ווי אויך אייניקע דירעקטארן וועלכע וויל־ן ניט וויסן פון דעם "סוד הצימצום" פון שפּאַרזאַמקייט — חלואי וואלטן די אלע אויסגערעכנטע זיך אנגעטאן, כאטש אויף א קורצער צייט, אין דער וואונדערבאר געלונגע־נער קאפּאטע פון מר. צוקערמאנס מאדל און איך, וויפיל אנדערע, וואלטן זיי מיט דער גרעסטער צופרידנהייט און פארגעניגן געווינשן, פון אלע אונ־זערע טיפעניש פון דער נשמה — "טראגט זי, די קאפּאטע, געזונטער־הייט! . . .

מיט דרך ארץ,
ל. לעוויט

22 אקטאבער, 1931.

רומפאָרד'ס

לימיטעד

באטן אין די נידעריקסט געפרייזטע באדינונג אין זייער געשיכטע

ווייסע פלעט ארבעט

הויז ליגען
שיין אויסגעוואשן און געפרעסט

5 סענט א פונט
מינימום באנדל
10 פונט

דער דאזיקער אנבאט איז בלויז פאר איינוואוינער נארט פון די סי. פי. אר. טרעקס

מיר קומען נאך די וועש יערן טאג פון וואך און מיר ברייגנען עס צוריק די פאלגנדיקע וואך.

טעלעפאנירט 86 311

Rumford's

איז זי אייער קאסטאמער?

די דאזיקע פרוי איז בלויז איינע פון די הונדערטער פרויען וועלכע לייענען "דאס אידישע וואָרט". זי איז אינטעלי־גענט און מען קאן זי לייכט קריגן פאר א קליענטן ווען די אדווערטייזמענטס פון דער אידישער אנקלאנג מיט אירע פאַ־דערונגען. זי איז די יעניקע וועלכע קויפט איין פאר דער גאנצער פאמיליע. און זי לייענט די אדווערטייזמענטס אין "דאס אידישע וואָרט" כדי זי זאל קאנען אינווענטירן איר געלט אויף א קלוגן אופן. דאס זיינען די פרויען וועל־כע איר קאנט און זאלט דערגרייכן דורך אדווערטייזן דע־געלמעסיק אין "דאס אידישע וואָרט".

דערגרייכט די פרויען קונים

דורך

"דאָס אידישע וואָרט"

165 סעלקירק עווע. טעלעפאָן 52 213

דיי פאַרבאַטענע ליבע

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון אידישן פאַמיליען לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(ווייטערעס קומט)

...ער איז אַזוי בלייך, וואָס ביזטו אַזוי בלייך מאַרים?

— איך ווייס ניט. איך בין דען בלייך.

— אָ, ווי בלייך... קום נאָר אַהער נעענטער.

דאָס אינגל איז ניט אייגלנדיק צו־נענאָנען צו דער מוטער.

מיסעס סילווער האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויף זיין שטערן.

— האָסט אַפּשר פיבער? הא?

ניין... קיין פיבער זעט אויס האָסטו ניט.

מאַרים האָט זיך פאַרשעמט פון דעם וואָס די מוטער טאַפּט אים דעם שטערן, און כדי וואָס גיבער פּטור צו ווערן פון דעם האָט ער געזאָגט.

— איך בין אַלרייט.

— אפשר האָסטו זיך צוגעקילט איצט אין דרויסן.

— וואָס פאַלט דיר איין, מאַמע?

— ביזט בלייך, עפּעס ווי דו צי־טערסט.

— איך בין אַלרייט מאַמע! איך בין בלויז מיד.

— נו, גוט... גיי לייג זיך צו.

—א גוטע נאַכט.

מאַרים איז אויעך אין זיין צימער. אָבער געלייגט האָט ער זיך ניט. ער האָט בלויז געוואָלט זיין אַליין מיט זיך, מיט זיין געזאַנג וואָס האָט אים זיין לייב געזונגען. ער האָט מיט אומ־פריינט געזונגען צו די עלטערן:

— איך וועל גיין שלאָפן

— אַזוי פרי? — האָט מיסטער סילווער געפרעגט.

— ער האָט אים דערזאָגט:

— איך וועל נעווער ניט פאַרנעסן.

— איר דאַרפט זיך מיט אונז ניט רעכענען... מיר גיזען ניט אַרויס פון שטוב.

— איך פאַרשטיי, א גוטע נאַכט.

— א גוטע נאַכט.

ווען זי האָט געגעבן די האַנט מאַ־רים'ן, האָט מאַרים איינגעבויגן זיין שיינעם קאָפּ, זיינע ליפּן זיינען צוגע־פאַלן צו איר האַנט און ער האָט ווידער זיך בערעדט אַנשטרענגען די ליפּן אָפּצורייסן.

ער איז אַרויס אין דרויסן, געשטאַ־נען אַן געקוקט ווי די מאַשין טראָגט זיך אַוועק און אַלץ אין אים האָט גע־זונגען:

— איך האָב זי ליב! ... איך האָב זי ליב! ... איך האָב זי ליב!...

נאָכדעם ווי עסטעלאַ איז אַוועקגע־פאָרן און מאַרים איז צוריק אַריין אין הויז, האָט ער געזאָגט צו די עלטערן:

— איך וועל גיין שלאָפן

— אַזוי פרי? — האָט מיסטער סילווער געפרעגט.

— איך בין זייער מיד.

מיסעס סילווער האָט זיך אָפּגערופן:

— ער זעט מאַקע אויס זייער מיד

באַעלבאַסטעס! ליידט אייערע דעזערט פּראָבלעמען — מעלעפּאַנירט צו אייער נאַענטסטער בטאַר אויף זאָל מיט אייך תּענוגערן, דאָס מיינט — אייזקרים פּאַרטיס.

COLD SNAP

דער גלענצנדער אָריגינעלער

חזן לייבעלע גלאַנץ

ערשט צוריקגעקומען פון א דערפאָלגרייכן קאָנצערט טור אין ענגלאַנד, וועט דאַוונען

פרייטאָג און שבת, נאָוועמבער 6טן און 7טן

אין עטרת ישראל שול

קאָרנער מעגנגס און פּאָוועלס

א טיקעט קאָסט בלויז 50¢ פאַר פרייטאָג און שבת

טיקעטס צו באַקומען אין 470 באַראָוס עוועניו; 498 באַראָוס עוועניו; אין פּיפּלס בוק סטאָר; אין עטרת ישראל שול און אין 666 סעלקירק עוועניו.

דער באַוואוסטער

חזן זוסיא באַלטאַן

פון מינסק

וועט דאַוונען חיינם, קבלת שבת און שבת מברכים פון

אין אַשכנזי שול

און זונטאָג אָוונט וועט ער דאַוונען מעריב און זונטאָג נאָכמיטאָג

קאָנצערט

דער קאָמיטעט בעט אַלע אירן צו קומען תּערן דעם חזן און תּאַכט אַז עונג שבת

"קלאַסיפייד סעקשאָן" Classified Section

פּאַסיעלע פּריזען פאַר אַרווערטיזינג אין דער קלאַס פּיצירטער אפּטיילונג:

איין פאַל, 5ס. פאַר אַנייט ליין	8 מאָנאַטן, $2.15 אַנייט ליין
פאַר א וואָר, 20ס. " "	6 מאָנאַטן, $4.00 " "
פאַר א מאָנאַט, 75ס. " "	פאַר 1 יאָר, $7.50 " "

:- פערזענלאַכעס -:
PERSONAL

וואָלף און נייסטער פאַקס טראַנס, גאַ־ראַנטירטער קורס $5.00. טעפּ דענסינג קלאַסן פאַר ביזנעס מיידלאַך, קלאַסן פאַר קינדער.

PROFESSOR and MISS SCOTT
LYCEUM PRIVATE STUDIOS
Phone 88 106

היים און אַפּיס פאַרניטשור פאַרלאַנגט

פאַר מזומן געלט.

KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. Phone 29 040

ראַדיאָ אייגנטימער

ווען איר האָט טראַבל מיט אייער ראַדיאָ מעלעפּאָנירט 55 761 דערבי נאַראַדזש סטאָר באַלד

ווען עס באַלד צוזעטצן מאַכן אַלע פאַרטן טיזנס נעהאַלטן אין סטאָר טאָג און נאַכט באַדינונג

פייפס אַנטיקן

פאַרנישטער פון נעגלאַסיקס און שייני־קייט. זעלטענע אַלטע שטיקער, אימ־פּאָרטירט פון סקאָטלאַנד, דיזעקט פון אַלטע שאָטלענדער פאַמיליעס וועלכע האָבן זיי געהאַט אין באַזיץ און זיי אָפּגעהיט.

445 מיין סטריט טעלעפאָן 88 249

:- צו פאַרקויפן -:
FOR SALE

א סעמי מאָדערן בילדינג מיט א גרויסער סטאָר מיט א סווייט פון 4 רומס, אין א גוטן לאַקיישאָן, צו פאַר־קויפן פאַר $1,700. א גרויסע מציאות.

א פולי מאָדערן הויז פון 6 רומס מיט א פוירנעס און באַד, אין מאַטר מאַבא עוו. ניט ווייט פון מיין סטאָר, פרייז $2,500. א גרויסער סנעפּ.

סוויטס צו פאַרענטן אין די בעסט־טע בלאָקס פון 2 ביז 5 רומס, רענט פון $20 און העכער.

באַנגאַלאָוס, קאַסערוישעס און הייז־זער צו פאַרענטן, זייער מעסיקער רענט.

געלט צו לייען אויף בילקין אינטע־רעסט.

אינשורענס פאַר אַלערליי צוועקן.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

:- צו פאַרענטן -:
FOR RENT

באַלטיק אַפּאַרטמענטס

קאָר. אייזקינס און מאַנינטאַבאַ

צו פאַרענטן 3 און 4 רום סוויטס שיין דעקאָרירט, סקרינד פאַר אַלאַרם רענט דערציילט זיך ווענדן צום קערטאָיקער, סוויט "די", טעלעפאָן 56.668

צו פאַרענטן 2 נייע סוויטס אין 348 קאַלעדזש עוו. אויך א 5 רום הויז אין 75 דערבי סטריט ניי דעקאָראַטיד, זיך ווענדן אין 348 קאַלעדזש עוועניו, טע־לעפאָן 53 743.

צו פאַרענטן 2 גרויסע רומס דאוו־סטערס, אין א פריוואַטער היים. הייסע וואַסער, טעלעפאָן, אַלע באַקוועמלאַכ־קייטן. זיך ווענדן אין 382 אַלעקסאַנדער עוו

ספּעשל אויף סוויטס

בלויז צוויי 4 רום סוויטס, מיט באַד רום און האַל פאַרבליבן אין באַלטאַר בלאָק. ניי אינסטעלאַרירט, באַלדי־קער באַזיץ, וועט פאַרענטן ווערן פאַר אַן עקסטרא ספּעשל פּרייז, $25 מאָנאַט אַן עקסטרא $30 א מאָנאַט פאַר דעם עקסטרא גרויסן סוויט. טעלעפאָנירט 52 477. פרעגט זיך נאָך אין לאַנדערס דראַג סטאָר.

צו פאַרענטן, צו גוטע שכנים, צוויי גרויסע, ליכטיקע און וואַרמע בוסק מיט גאַז, עלעקטריש, הייסע וואַסער, טעלעפאָן און אַלע באַקוועמלאַכקייטן, מעסיקער רענט. זיך ווענדן אין 367 טשאַרלס סטריט, אָדער טעלעפאָנירט 56 761 נאָך 6 אַזייגער אָוונט.

צו פאַרענטן א 7 רום הויז, פולי מאָד־ערן, ניי דעקאָרירט, מעסיקער־רענט. זיך ווענדן אין 319 מאַנינטאַבאַ עוו.

צו פאַרענטן א 6־רום מאָדערן קאַ־טעדזש. גאַראַנטירט וואַרם. גוטער גאַ־ראַזש. מעסיקער רענט. זיך ווענדן אין 329 אַבערדין עוו., טעלעפאָן 58 167.

רום, אָדער רום און באַד פאַר א פאַר־הייראַט קאָפּל אָדער מאַן א באַ אָדער מיידל, אין אַן אַנשטענדיקער אידישער היים. זיך ווענדן אין 331 מאַנינטאַבאַ עוועניו, טעלעפאָן 53 939.

א $30 דריי רום סוויט אין באַלטיק אַפּאַרטמענטן צו סובלעטן פאַר $25 א מאָנאַט. זיך ווענדן אין סוויט "סי," באַלטיק אַפּאַרטמענטס.

נאָרט ענד סטאָרס צו רענטן

סטאָר מיט מאָדערנעס 4 רום סוויט אויף גוטן קאָרנער. רענט $35.

עלעקטריק און פאַוועס, גרויסע סטאָר מיט אָדער אַן רום, רעזעניראַטיר רענט.

דזשענעראַל סטאָר אין וועסטערן שטעטל. א קליינער סטאָר אויף 75 סענט. פיקסטשורס און בוידינג צו רענטן. זייער גרויסע מעגלאַכקייטן.

גראָסעריס און קאָנפעקשאָנעריס סטאָרס, אויסנעצייכנטע געלעגנהייטן פאַר מאַן מיט $1.500 קעש.

אויב איך ווילט א געשעפט. זעט

ח. פערלמאַן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

צו פאַרענטן א שיינע ליכטיקע רום, פּאַסיק פאַר א קאָפּל. אַלע באַקוועמ־לאַכקייטן. טעלעפאָנירט 56 012.

אַט האָט איך א באַרגען!

אַרדערט אייער האַלץ פון

סימקין טראַנספער

ספּעשל פאַר איין וואָך

גוטע טרוקענע האַלץ

מעסיקע פּרייזן

אַרדערט פון אונז אויך

קוילן

מיר דעליווערן די בעסטע קוילן צו די ביליקסטע פּרייזן

ווען איר דאַרפט מופּז לאַזט אונז וויסן.

Simkin's Transfer
456 STELLA AVE.
Phone 52 540

דער באַוואוסטער חזן זוסיא באַלטאַן

פון מינסק

וועט דאַוונען חיינם, קבלת שבת און שבת מברכים פון

אין אַשכנזי שול

און זונטאָג אָוונט וועט ער דאַוונען מעריב און זונטאָג נאָכמיטאָג

קאָנצערט

דער קאָמיטעט בעט אַלע אירן צו קומען תּערן דעם חזן און תּאַכט אַז עונג שבת

:- פערזענלאַכעס -:
PERSONAL

היים און אַפּיס פאַרניטשור פאַרלאַנגט

פאַר מזומן געלט.

KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. Phone 29 040

ראַדיאָ אייגנטימער

ווען איר האָט טראַבל מיט אייער ראַדיאָ מעלעפּאָנירט 55 761 דערבי נאַראַדזש סטאָר באַלד

ווען עס באַלד צוזעטצן מאַכן אַלע פאַרטן טיזנס נעהאַלטן אין סטאָר טאָג און נאַכט באַדינונג

פייפס אַנטיקן

פאַרנישטער פון נעגלאַסיקס און שייני־קייט. זעלטענע אַלטע שטיקער, אימ־פּאָרטירט פון סקאָטלאַנד, דיזעקט פון אַלטע שאָטלענדער פאַמיליעס וועלכע האָבן זיי געהאַט אין באַזיץ און זיי אָפּגעהיט.

445 מיין סטריט טעלעפאָן 88 249

:- צו פאַרקויפן -:
FOR SALE

א סעמי מאָדערן בילדינג מיט א גרויסער סטאָר מיט א סווייט פון 4 רומס, אין א גוטן לאַקיישאָן, צו פאַר־קויפן פאַר $1,700. א גרויסע מציאות.

א פולי מאָדערן הויז פון 6 רומס מיט א פוירנעס און באַד, אין מאַטר מאַבא עוו. ניט ווייט פון מיין סטאָר, פרייז $2,500. א גרויסער סנעפּ.

סוויטס צו פאַרענטן אין די בעס־טע בלאָקס פון 2 ביז 5 רומס, רענט פון $20 און העכער.

באַנגאַלאָוס, קאַסערוישעס און הייז־זער צו פאַרענטן, זייער מעסיקער רענט.

געלט צו לייען אויף בילקין אינטע־רעסט.

אינשורענס פאַר אַלערליי צוועקן.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

:- צו פאַרענטן -:
FOR RENT

באַלטיק אַפּאַרטמענטס

קאָר. אייזקינס און מאַנינטאַבאַ

צו פאַרענטן 3 און 4 רום סוויטס שיין דעקאָרירט, סקרינד פאַר אַלאַרם רענט דערציילט זיך ווענדן צום קערטאָיקער, סוויט "די", טעלעפאָן 56.668

צו פאַרענטן 2 נייע סוויטס אין 348 קאַלעדזש עוו. אויך א 5 רום הויז אין 75 דערבי סטריט ניי דעקאָראַטיד, זיך ווענדן אין 348 קאַלעדזש עוועניו, טע־לעפאָן 53 743.

צו פאַרענטן 2 גרויסע רומס דאוו־סטערס, אין א פריוואַטער היים. הייסע וואַסער, טעלעפאָן, אַלע באַקוועמלאַכ־קייטן. זיך ווענדן אין 382 אַלעקסאַנדער עוו

ספּעשל אויף סוויטס

בלויז צוויי 4 רום סוויטס, מיט באַד רום און האַל פאַרבליבן אין באַלטאַר בלאָק. ניי אינסטעלאַרירט, באַלדי־קער באַזיץ, וועט פאַרענטן ווערן פאַר אַן עקסטרא ספּעשל פּרייז, $25 מאָנאַט אַן עקסטרא $30 א מאָנאַט פאַר דעם עקסטרא גרויסן סוויט. טעלעפאָנירט 52 477. פרעגט זיך נאָך אין לאַנדערס דראַג סטאָר.

צו פאַרענטן, צו גוטע שכנים, צוויי גרויסע, ליכטיקע און וואַרמע בוסק מיט גאַז, עלעקטריש, הייסע וואַסער, טעלעפאָן און אַלע באַקוועמלאַכקייטן, מעסיקער רענט. זיך ווענדן אין 367 טשאַרלס סטריט, אָדער טעלעפאָנירט 56 761 נאָך 6 אַזייגער אָוונט.

צו פאַרענטן א 7 רום הויז, פולי מאָד־ערן, ניי דעקאָרירט, מעסיקער־רענט. זיך ווענדן אין 319 מאַנינטאַבאַ עוו.

צו פאַרענטן א 6־רום מאָדערן קאַ־טעדזש. גאַראַנטירט וואַרם. גוטער גאַ־ראַזש. מעסיקער רענט. זיך ווענדן אין 329 אַבערדין עוו., טעלעפאָן 58 167.

רום, אָדער רום און באַד פאַר א פאַר־הייראַט קאָפּל אָדער מאַן א באַ אָדער מיידל, אין אַן אַנשטענדיקער אידישער היים. זיך ווענדן אין 331 מאַנינטאַבאַ עוועניו, טעלעפאָן 53 939.

א $30 דריי רום סוויט אין באַלטיק אַפּאַרטמענטן צו סובלעטן פאַר $25 א מאָנאַט. זיך ווענדן אין סוויט "סי," באַלטיק אַפּאַרטמענטס.

נאָרט ענד סטאָרס צו רענטן

סטאָר מיט מאָדערנעס 4 רום סוויט אויף גוטן קאָרנער. רענט $35.

עלעקטריק און פאַוועס, גרויסע סטאָר מיט אָדער אַן רום, רעזעניראַטיר רענט.

דזשענעראַל סטאָר אין וועסטערן שטעטל. א קליינער סטאָר אויף 75 סענט. פיקסטשורס און בוידינג צו רענטן. זייער גרויסע מעגלאַכקייטן.

גראָסעריס און קאָנפעקשאָנעריס סטאָרס, אויסנעצייכנטע געלעגנהייטן פאַר מאַן מיט $1.500 קעש.

אויב איך ווילט א געשעפט. זעט

ח. פערלמאַן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

צו פאַרענטן א שיינע ליכטיקע רום, פּאַסיק פאַר א קאָפּל. אַלע באַקוועמ־לאַכקייטן. טעלעפאָנירט 56 012.

אַט האָט איך א באַרגען!

אַרדערט אייער האַלץ פון

סימקין טראַנספער

ספּעשל פאַר איין וואָך

גוטע טרוקענע האַלץ

מעסיקע פּרייזן

אַרדערט פון אונז אויך

קוילן

מיר דעליווערן די בעסטע קוילן צו די ביליקסטע פּרייזן

ווען איר דאַרפט מופּז לאַזט אונז וויסן.

Simkin's Transfer
456 STELLA AVE.
Phone 52 540

שלום רוסאָף ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיף־סטען מיטגעפיל צו דער פרוי און קינדער און צו דער נאָכצער לוסט. מיר ווינשן זיי אַלעמען נעטהייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

ש. אַלפּמאַן און פאַמיליע
און אַשר אַלפּמאַן
קעמפּאַס, סאַסק.

חכל על דאבדין ולא משתכחין

אונזער טיפסטער מיטגעפיל צו מרס. רוסאָף און דער נאָכצער פאַמיליע אויף דעם גרויסן פאַר־לוסט פון אונזער ניטן פריינט

שלום רוסאָף ע"ה

גאָט זאָל אייך טרייסטן און איר זאָלט מער קיינמאָל פון קיין צער ניט וויסן.

מר. ומרת נייטן יוניקוב
און מרת לאה פישמאַן
אַקבאַרז, מאַנ.

דערזשיינע רעדזשיינע

דאַרא בערקענטאַל ע"ה

מיט געבויגענע קעפּ און אין טיפן טרויער שטייען מיר פאַר דעם פריש קבר פון אונזער טייערן, דאַרא בערקענטאַל ע"ה, וועלכע איז אַזוי יונג אונעקגעריסן געוואָרן פון איר מאַן, קינד, מיטער, שוועסטער און ברידער און פון אונז אַלעמען. מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער נאָכצער משפחה און ווינשן זיי געטהייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. מ. גערשפּיעלד
מר. און מרס. ה. בראַנסטיין
מר. און מרס. דזש. לערנער
מר. און מרס. ל. בראַקס
מר. און מרס. ל. גאָלדמאַן

רעדזשיינע, סאַסק.

לייענט "דאָס אידישע וואָרט" — איי־ער איינענע צייטונג, גערדוקט אין אונ־זער איינענער שפּראַך, פאַר אונזערע איינענע אינטערעסן, פאַרשפּרייט אין אַלע אידישע היימען פון וויניפּעג און מערב קאַנאַדע

פאַרבאַטענע ליבע

(ווייטערעס קומט)

—לאָמיר האָפן, אַז איך האָט זיך ביי אונז ניט געלאַנגווייליגט.

— געוויס ניט... איך האָב געהאַט גרויס פאַרגעניגן... אייער מאַרים איז דאָך א וואונדערלאַך אינגל... ער שפּילט דאָך אַזוי וואונדערבאַר.

— און פאַרגעסט ניט אונז צו באַ־זוכן...

— איך וועל געוויס ניט פאַרגעסן.

— איר דאַרפט זיך מיט אונז ניט רעכענען... מיר גיזען ניט אַרויס פון שטוב.

— איך פאַרשטיי, א גוטע נאַכט.

— א גוטע נאַכט.

ווען זי האָט געגעבן די האַנט מאַ־רים'ן, האָט מאַרים איינגעבויגן זיין שיינעם קאָפּ, זיינע ליפּן זיינען צוגע־פאַלן צו איר האַנט און ער האָט ווידער אָנשטרענגען די ליפּן אָפּצורייסן.

ער איז אַרויס אין דרויסן, געשטאַ־נען אַן געקוקט ווי די מאַשין טראָגט זיך אַוועק און אַלץ אין אים האָט גע־זונגען:

— איך האָב זי ליב! ... איך האָב זי ליב! ... איך האָב זי ליב!...

נאָכדעם ווי עסטעלאַ איז אַוועקגע־פאָרן און מאַרים איז צוריק אַריין אין הויז, האָט ער געזאָגט צו די עלטערן:

— איך וועל גיין שלאָפן

— אַזוי פרי? — האָט מיסטער סילווער געפרעגט.

— איך בין זייער מיד.

מיסעס סילווער האָט זיך אָפּגערופן:

— ער זעט מאַקע אויס זייער מיד

שלאָפן. דערנאָך, פילנדיק, אַז ער וועט ניט קאָנען איינשלאָפן, האָט ער זיך מיט קעצ'ישע גנבה'ישע טריט אַרויס־געג'נב'עט פון זיין צימער, האָט זיך דורכגעשאָרט דעם קאָרידאָר, איז אַראָפּ מיט די טרעפּ און שטיל עפּע־נענדיק די טיר פון זאָל אין ער אַרויס אין דרויסן.

ער האָט פאַלט א גרויסע שאַטראָקע באַרערפּעניש צו זיין אינגאַנגן אַליין. אפילו ניט אין שטוב וואו עס געפינען זיך מענשן. נאָר אַליין אין דער בלויי־כער לבנה נאַכט, אין וועלכער מען קאָן באַהאַלטן די פרייד און דעם טרויער אפילו פון די איינענע אויגן. דאָרט — אין דער נאַכט — וואו קיינער קאָן אים ניט זעען, קיינער קאָן נאַרנישט אויף אים באַטייטן.

ווען ער איז אַרויס אין דרויסן האָט ער זיך לייך געלאָזט לויפן אינעווי־מיינט מיט די איינענע אויגן. דאָרט — אין דער נאַכט — וואו קיינער קאָן אים ניט זעען, קיינער קאָן נאַרנישט אויף אים באַטייטן.

ווען ער איז אַרויס אין דרויסן האָט ער זיך לייך געלאָזט לויפן אינעווי־מיינט מיט די טרעפּ און שטיל עפּע־נענדיק די טיר פון זאָל אין ער אַרויס אין דרויסן.

ער האָט פאַלט א גרויסע שאַטראָקע באַרערפּעניש צו זיין אינגאַנגן אַליין. אפילו ניט אין שטוב וואו עס געפינען זיך מענשן. נאָר אַליין אין דער בלויי־כער לבנה נאַכט, אין וועלכער מען קאָן באַהאַלטן די פרייד און דעם טרויער אפילו פון די איינענע אויגן. דאָרט — אין דער נאַכט — וואו קיינער קאָן אים ניט זעען, קיינער קאָן נאַרנישט אויף אים באַטייטן.

— איך האָב זי ליב! איך האָב זי ליב! ... איך האָב זי ליב!...

ער האָט געגומען אַטעמען האַסטיק, האָט פאַרשטעלט דאָס פּנים מיט די הענט, און מיט די צעטומלטע אויגן וואָס האָבן געבלישטעט דורך די פינ־גער, און מיט זיין בלייכקייט, האָט ער אויסגעזען, ווי א גרויל וואָלט אים אַרומגעכאַפּט.

— און ניט וויסנדיק מער וואָס צו טאָן, האָט ער זיך א לאָז געטאָן אין א ווילדן געלויף, אַלץ כחות אין אים האָ־בען א שפּאַר געטאָן, און ער איז געלאָ־פען ווילד, צערייצט. געלאָפן אין איין אַטעם, ווי ער וואָלט פון א שריפה אַנטלאָפן. מיט אַלע כחות אין ער גע־לאָפן: געלאָפן רעכטס, געלאָפן לינקס, דערנאָך ווידער רעכטס. אַט לויפט ער אונטער די ביימער און אַט דערשיינט ער ווידער אין לבנה'שיין. ער איז גע־לאָפן ביז ער איז צוגעקומען צו א סאַ־ז'שעלעע וואָס איז געלעגן שטיל. דאָס וואַסער האָט אויסגעזען ווי צעלאָטער זילבער אין א גרויסער שיסל. דערנאָך איז ער צוריק געלאָפן, איז ווי א שיר־כור'ער געווען, מיט זיינע הענט האָט ער אַרומגעכאַפּט א יונגע ווערבע און האָט מיט דורשטיקע ליפּן געגומען קו־שן די זילבערנע קאַרע פון בוים. ער האָט געקוקט לאַנג, אין איין אָטעם. ער האָט געקוקט די זילבערנע זיל־בער שטים. די קליינענדיקע זיל־מיל. ס'אַרא מויל האָט איז! אַט צו דעם מויל האָט ער צוגעטראָגן זיינע לי־פּען אויף זיינע. אירע ליפּן זיינען אומגערן געבא־לען אויף זיינע.

א!

ער האָט אויש געצויטערט.

דערנאָך האָט ער געוזוכט דעם פלאַן וואו זי איז ווירקלאַך געווען. און ער פאַרמאַכט דיי אויגן. אַט רופט אַרויס דאָס געשטאַלט, די שלאַנקע פינער עס־פּיכטן פאַלטן נראָז אַט געלאָפן אַ גליך, געשטרעקט. אינגאַנגן באַגאָסן מיט לב־נהליכט.

— אַט־דאָ איז זי געשטאַנען... אַט אַהער האָט זי זיך געבויגן."

מאַרים האָט פאַרגראָבן דעם קאָפּ אין

דאָ האָט זי צוגעדריקט איר פּליייצע, די גליכע וואונדערלאַך שיינע פּלייצע. אַט דאָ איז ער געשטאַנען לעבן איר פילל־ריק מיטן פּנים איר אָטעם. איר וואָ־ריקייט. אַט דאָ האָט זי אַים געזאָגט: "איר זייט ווירקלאַך א וואונדערלאַך אינגל... ווילט איר איך זאָל אייך א קוש טאָן?" ער האָט איצט ווידער גע־הערט איר שטים. די קליינענדיקע זיל־מיל. ס'אַרא מויל האָט איז! אַט צו דעם מויל האָט ער צוגעטראָגן זיינע לי־פּען אויף זיינע. אירע ליפּן זיינען אומגערן געבא־לען אויף זיינע.

א!

ער האָט אויש געצויטערט.

דערנאָך האָט ער געוזוכט דעם פלאַן וואו זי איז ווירקלאַך געווען. און ער פאַרמאַכט דיי אויגן. אַט רופט אַרויס דאָס געשטאַלט, די שלאַנקע פינער עס־פּיכטן פאַלטן נראָז אַט געלאָפן אַ גליך, געשטרעקט. אינגאַנגן באַגאָסן מיט לב־נהליכט.

— אַט־דאָ איז זי געשטאַנען... אַט אַהער האָט זי זיך געבויגן."

מאַרים האָט פאַרגראָבן דעם קאָפּ אין

סטאָרקיפּערס!

אַיצט איז די צייט:

סייל פּאַסטערס

צוצוציען די קונים צו אייער סטאָר און פאַרקויפן אייער ווינטער סחורה — שפּעטער וועט שוין זיין צו שפּעט! און דער בעסטער מיטל ווי אַזוי צו פּאָפּולאַריזירן אייער געשעפט און צוציען די קונים איז דורך שיינע אַטראַקטיוע

מיר מאַכן אַלערליי פּאָסטערס פרייזן — מיר שטעלן צו די "קאַטס" (בילדער), מיר שרייבן פאַר אייך אויס די טעקסטן און אַלע נויטיקע סלאָגאַנס און מיר שטעלן צוזאַמען דעם פּאָסטער לויט יעדער אַר־טיסטישער פּינקטלאַכקייט. אַלץ וואָס איר דאַרפט טאָן איז צושיקן אונז די פרייזן פון די אַרטיקלען וואָס איר ווילט אַרויסשטעלן אויפ'ן סייל, — און מיר טוען דאָס איבעריקע און מיר שיקן אַרויס די פּאָסטערס

אין 24 שעה

שיקט אונז די קאָפּיע אָדער שרייבט פאַר ווייטערע איינצעלהייטן צו

THE ISRAELITE PRESS

165 Selkirk Ave., East — Winnipeg